

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats i socialt arbete

En studie om hur socialsekreteraren
lyfter fram barnets perspektiv i
utredningsprocessen

*Författare: Sarah de Farfalla
Ulrika Karlsson*

*Handledare: Peter Hultgren
Examinator: Torbjörn Forkby
Termin: HT18*

*Ämne: Socialt arbete
Nivå: Kandidatexamen
Kurskod: 2SA47E*

Abstrakt

Author: Ulrika Karlsson & Sarah de Farfalla

Title: Opacifying of children in social work

Supervisor: Peter Hultgren

Assessor: Torbjörn Forkby

The purpose of this qualitative study is to find out if social workers are opacifying children in children investigations. We wanted to get knowledge about, how social workers make children visible in the investigation by allowing their voices to be heard. The data for the study was collected from six interviews in the south of Sweden.

In our conclusion of the results we interpret that in many cases it is all about how the social worker choose to use the discretionary power, if the children´s perspective get the attention it suppose to in the investigation. The total amount of work as in number of cases is also a relevant factor to consider together with experience and culture of the workplace, they all affect the possibility to see children´s perspective and lift it as an important part of the investigation.

Keywords

Opacifying, Children´s perspective, social work, investigation, discretionary power.

Nyckelord

Osynliggörande, barns perspektiv, socialt arbete, utredning, diskretionär makt, handlingsutrymme

Tack

Vi vill börja med att tacka våra nära och kära som ställt upp och stöttat oss genom en tid av uppsatsskrivande. Vill även tacka handledare och våra medstudenter. Men framförallt vill vi tacka varandra för gott samarbete.

Innehåll

1 Inledning	1
1.1 Problemformulering	2
1.2 Syfte och frågeställningar	4
2 Bakgrund	5
2.1 Barnperspektiv	5
2.2 Barnets perspektiv	5
2.3 Utredningsprocessen från ansökan-anmälan till insats	6
2.4 Barnkonventionen skall stärka barns rättigheter	8
3 Tidigare forskning	9
3.1 Beslutsfattande inom socialtjänsten	9
3.2 Socialtjänstens ansvar gentemot barn	10
3.3 Handlingsutrymme i socialt arbete	11
3.4 Barns bästa och den diskretionära makten	11
3.5 Sammanfattning av tidigare forskning	13
4 Teoretisk utgångspunkt	14
4.1 Handlingsutrymme en form av diskretionär makt	15
4.1.1 Fem dimensioner av handlingsutrymme	15
5 Metod	18
5.1 Fenomen och kunskapsutveckling - Vetenskapsteoretisk ansats	19
5.2 Kvalitativ metod	19
5.3 Datainsamlingsmetod	20
5.4 Urvalsmetod och urval	21
5.5 Kvalitativ innehållsanalys	22
5.6 Etiska överväganden	22
5.6.1 Informationskrav	23
5.6.2 Samtyckeskrav	23
5.6.3 Konfidentialitetskravet	23
5.6.4 Nyttjandekravet	23
5.6.5 Resonemanget kring vår etiska prövning	23
5.7 Kvalité i studien	24
5.7.1 Tillförlitlighet	24
5.7.2 Överförbarhet	25
5.7.3 Objektivitet	25
5.8 Arbetsfördelning	25
6 Resultat och analys	26
6.1 Presentation av intervjupersoner	27
6.2 Handlingsutrymme	27
6.2.1 Öppna utredning eller inte - i vissa fall en fråga om den personliga bedömningen	27

6.2.2 Barnets delaktighet i utredningsprocessen	29
6.2.3 Socialsekreterares erfarenhet och handlingsutrymme i beslutsfattande	33
6.3 Enkelt ärende till följd av enklare handläggning	34
6.3.1 Enkelt ärende till följd av att socialsekreteraren utgår ifrån barnets perspektiv	36
6.4 Svåra ärenden till följd av komplicerad utredning	37
6.4.1 Svårt ärende till följd av konflikter mellan föräldrar	38
6.4.2 Svårt ärende till följd av ovilja att samarbeta med socialsekreterare	42
7 Sammanfattning och diskussion	43
7.1 Hur socialsekreteraren använder sig av sin diskretionära makt genom utredningsprocessen	43
7.2 Reflektioner kring arbetet	45
7.3 Metoddiskussion	45
7.4 Förslag till vidare forskning	46
Referenser	47
Bilagor	I

1 Inledning

“I fem år levde Louise tillsammans med sin pappa och socialtjänsten kopplades in flera gånger. Louise hade dålig närvaro i skolan, men det var skolans bekymmer tyckte socialen. Louises pappa hotade att ta livet av både sig själv och dottern med en kniv på balkongen inför sina grannar, men inte heller detta ledde till något ingripande. Louise och pappan bodde i en bil på en parkering och i en trasig husvagn där det läckte in vatten när det regnade, allt detta kom till Socialtjänstens kännedom – men ingenting hände (svenska dagbladet 2009)”.

Sverige skakades 2006 när skandalen om flickan Louise 15 år kom till kännedom. Vi har båda händelsen i färskt minne. Efter att ha läst en stor mängd av tidigare forskning kom vi fram till att vi ville undersöka om och hur barn blir osynliggjorda inom socialtjänsten.

1.1 Problemformulering

Socialstyrelsens (2012) rapport visar att anmälningar till socialtjänsten har ökat, dock finns en minskad benägenhet att inleda utredning. Det framkommer i rapporten att det har betydelse vilket socialkontor som får in anmälan om utredning inleds eller ej. Socialstyrelsen menar att ytterst få anmälningar leder till insats för barnet (Socialstyrelsen, 2012). Socialtjänsten skall alltid ha barns bästa för ögonen i alla ärenden som rör barn (socialtjänstlagen 1:2§) Dock visar Staaf och Elsruds (2016) artikel att socialtjänsten i vissa fall väljer att inte öppna utredning, då de anser sig att ha för lite information som styrker misstankarna om missförhållanden som orosanmälan tog upp. Artikelförfattarna menar att såväl enhetschefer som socialsekreterare får anses ha ett förhållandevis stort utrymme för diskretionär makt när det kommer till att göra bedömning om ett barn faktiskt far så illa så att utredning bör inledas (Staaf & Elsrud, 2016).

När utredning enligt socialtjänstlagen (Sol) 11:1§ inleds, bör socialsekreterare träffa barnet såväl med som utan vårdnadshavare för att genom samtal och observationer bilda sig en uppfattning om barnets situation (Socialstyrelsen, 2015). Barnet bör ges möjlighet att uttrycka sin åsikt både genom att svara på frågor och berätta fritt enligt SOSFS 2014:6 (socialstyrelsens författningssamling). Men nyligen släppte Socialstyrelsen (2018) en rapport som indikerar på att det finns brister i barns delaktighet i socialtjänstens utredningsarbete, samt att barn inte får den information från socialtjänsten barn har laglig rätt till (Socialstyrelsen, 2018). Cederborg & Karlsson (2001) tar i sin studie upp ett antal faktorer som påverkar att barn inte kommer till tals i den utsträckning barn bör. Författarna menar att det finns bristande kunskaper bland socialsekreterare om barn samt att barn som är utsatta i någon form har en lägre status i samhället. Vilket kan leda till att socialsekreterare tvivlar på barns förmåga att berätta om sin situation (Cederborg & Karlsson, 2001). Olssons (2017) artikel visar att för att socialsekreterare skall kunna göra en korrekt bedömning av barnets behov av stöd och skydd, är det av stor vikt att barnet får vara delaktig i utredningsarbetet (Olssons 2017). Om barnet inte får komma till tals och vara delaktiga i utredningsprocessen, blir resultatet att det är socialsekreteraren som kommer att tolka barnets behov grundat på faktorer runt omkring barnet istället för att väva samman detta med barnets eget perspektiv (Söderbäck, 2010).

Barns rättigheter kommer att stärkas ytterligare då barnkonventionen blir svensk lag år 2020, artikel 12 i barnkonventionen lyder ”Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad” 12§ i barnkonventionen (Regeringen, 2018). För att socialsekreterare skall kunna beakta barns åsikter krävs det att barnets perspektiv lyfts fram i utredningsprocessen. När ett barn får komma till tals och berätta om sina egna erfarenheter, iakttagelser, uppfattningar samt förståelse av sin situation, kan socialsekreterare få barnets perspektiv. Då barnet skall berätta om sina erfarenheter och upplevelser är det viktigt att socialsekreteraren låter barnet avgöra vad som är av vikt och inte begränsa hans svar samt ge barnet den tid det behöver för att reflektera över frågan och svara (Söderbäck, 2010). Barnets perspektiv skall ej förväxlas med det barnperspektiv varje socialsekreterare skall ha. Med barnperspektiv menas att socialsekreterare tolkare barnets perspektiv. Barnets bästa, barnperspektiv, samt barnets perspektiv är begrepp som är av stor vikt inom socialtjänsten. Dock saknas en vedertagen definition av begreppen. Det blir upp till den enskilde socialsekreteraren att göra en bedömning av de olika begreppen (Socialstyrelsen, 2015).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att enligt tidigare forskning och rapporter från socialstyrelsen, får en del barn inte komma till tals eller bli sedda som de bör och har laglig rätt till, då de kommer i kontakt med socialtjänsten. Rapporter visar att det har betydelse vilket socialkontor orosanmälan hamnar på om detta skall leda till utredning. Socialsekreterare har ett ansvar att barnperspektivet skall tas i beaktning samt att man tar hänsyn till barnets perspektiv så att barnet får komma till tals. Tidigare forskning visar att yttre omständigheter och socialsekreterarens egen inställning påverkar barns delaktighet i utredningar. Att barn riskerar att bli osynliggjorda inom socialt arbete är ett socialt problem som strider mot barnkonventionen och det barnperspektiv socialtjänsten bör ha. Socialsekreteraren gör olika behovsbedömningar och skall ta ställning till vad barnets bästa är samt barnets perspektiv, dock finns inga klara direktiv på vad som är barnets bästa, utan upp till den enskilda socialsekreteraren att bedöma. Detta ger utrymme för diskretionär makt som i sin tur kan leda till att barn kommer att behandlas olika och inte får samma rättigheter.

1.2 Syfte och frågeställningar

Vi vill med denna uppsats få förståelse för hur socialsekreteraren, utifrån sin diskretionära makt hanterar och lyfter fram barnets perspektiv i utredningsprocessen.

- Hur uppfattar socialsekreteraren att barnets perspektiv kommer till uttryck i utredningsprocessen?
- Hur använder socialsekreteraren sitt handlingsutrymme i utredningsprocessen?
- Vad i utredningsprocessen leder till synlig- respektive osynliggörande av barnets perspektiv?

2 Bakgrund

För att få en djupare förståelse för vårt resultat kommer vi här att ta upp barnperspektivet samt barnets perspektiv. Vår uppsats kommer att belysa hur socialsekreterare lyfter fram barnets perspektiv, dock är det av vikt att ha en förståelse för barnperspektivet, då detta är en central del för socialsekreterare att förhålla sig till genom hela utredningsprocessen. Vi förhåller oss till barnets perspektiv så till vida att vi lyfter upp det ur vårt material, för att se hur varje respondent förhåller sig till begreppet. Vi kommer att beskriva ärendegången inom socialtjänstens barnavårdsärenden, BBiC samt titta närmare på vad barnkonventionen säger om barns rätt att komma till tals.

2.1 Barnperspektiv

Barnperspektivet handlar om när vuxna utifrån, försöker få en förståelse av hur barn uppfattar och förstår en händelse och agerar i olika sammanhang. Det blir de vuxnas tolkning av barnets verklighet (Söderbäck, 2010). Att ha ett barnperspektiv innebär inte bara att socialsekreteraren lyssnar på barnets berättelse och försöker förstå barnet utifrån barnets egen verklighet. Utan också att sätta barnets berättelse i relation till dess omgivning. Barnet befinner sig i olika sammanhang så som familjen, skolan bland vänner och så vidare. Detta skapar referensramar för barnet och även en förståelse för vad som, till exempel är rätt och riktigt (Söderqvist, et al., 2016:). Rasmusson (2006) menar att ta reda på vad barnet känner, vill och tänker skall inte enbart dokumenteras utan måste få konsekvenser för socialsekreterares ställningstagande och de åtgärder som görs för barnet med utgångspunkt i barns behov och barns bästa. Socialsekreterare har ett ansvar att tillvarata barns villkor, ha barnets bästa för ögonen och uppmärksamma om det blir konsekvenser för barnet av olika beslut (Rasmusson, 2006). Dock menar Söderbäck (2010) att vuxna som utgår ifrån ett barnperspektiv och har barnets bästa för ögonen, kan agera och ta beslut utan att ta reda på vad barnet själv tycker och tänker om situationen (Söderbäck, 2010)

2.2 Barnets perspektiv

Barnets perspektiv har sin utgångspunkt i barnet. Detta perspektiv innebär att barnet får berätta om sin verklighet, sina erfarenheter, känslor och upplevelser av sin tillvaro. För att kunna få barnets perspektiv krävs det att barnet får delta och får möjlighet att förmedla sina tankar och känslor (Söderbäck, 2010) Cederborg & Karlsson (2001) menar att barnets perspektiv kan vara svårt att definiera, författarna menar att barns

verklighet formas individuellt utifrån skilda förutsättningar. Olika faktorer så som, kön, ålder, socialklass kommer att påverka barnets verklighetsbeskrivning (cederborg & karlsson, 2001).

2.3 Utredningsprocessen från ansökan-anmälan till insats

BBiC står för Barns behov i Centrum och är ett system för utredning, planering och uppföljning i arbetet med barn och unga inom socialtjänsten. Syftet med BBiC är att stärka barns delaktighet och inflytande när barn kommer i kontakt med socialtjänsten. Förbättra samarbetet med barnets familj och dess nätverk, förbättring av handlägningsarbetet så att det blir lättare att följa upp, BBiC skall också bidra till höjd kvalitet och rättssäkerhet (Dahlberg och Forsell 2008).

BBiC består av en teoretisk del som bland annat innehåller utvecklingsekologi och anknytningsteori samt ett antal grundprinciper såsom barns bästa, barns rättigheter, samt vikten av ett helhetsperspektiv. Dessa teoretiska grunder klarläggs i BBiC triangeln. De tre sidorna i triangeln har huvudområdena, Barnets utveckling – Föräldrarnas förmåga – Familj och miljö. Det finns totalt 12 delområden. Beroende av vad ansökan eller anmälan handlar om skall socialsekreteraren titta på områden som är av vikt för utredningen. Barnets behov står i centrum av triangeln, genom att socialsekreteraren väger samman triangels sidor kan en bedömning göras av barnets behov. BBiC har även en teknikdel som består i en uppsättning formulär i systemet som socialsekreteraren följer genom hela ärendegången i handlägningsprocessen. Formulären ger stöd till dokumentationen av vad socialsekreteraren gör. Det finns en risk att socialsekreteraren blir styrd utifrån, makten över själva arbetsprocessen flyttas från socialsekreteraren till externa aktörer som utformar verksamhetssystem likt BBiC (Skillmark, 2018).

När en anmälan inkommer till socialtjänsten skall en skyddsbedömning alltid göras, vilket betyder att socialtjänsten måste ta ställning till om barnet är i behov av omedelbart skydd. Om det finns behov av omedelbart skydd öppnas en utredning. Inom 14 dagar skall barnet tillsammans med vårdnadshavare kallas till socialtjänsten för att en förhandsbedömning skall göras (IVO, 2017). Innan förhandsbedömningen görs får socialtjänsten ta reda på om barnet varit aktuellt inom socialtjänsten sedan tidigare och vad de tidigare anmälningarna handlade om och vad de eventuellt lett till. Utifrån den information socialtjänsten får under förhandsbedömningen görs bedömningen om det skall inledas

utredning eller inte. Om föräldrarna skulle motsätta sig att en utredning inleds krävs det att det framkommit starka skäl under förhandsbedömningen för att inleda utredning. Önskar barnet eller familjen stöd och hjälp under förhandsbedömningen öppnas en utredning då detta kommer att ses som en ansökan (Socialstyrelsen, 2015).

BBiC utredningens frågor berör familjen, miljön och dess nuvarande familjesituation. Faktorer som påverkar barnets möjligheter att få sina behov tillgodosedda utreds.

I utredningen undersöks trygghet, stabilitet och omsorg som är grundläggande behov hos barn samt föräldrarnas förmåga att tillgodose detta (Socialstyrelsen, 2015). Socialtjänsten har en utredningsskyldighet, vilket betyder att man måste göra en utredning innan ett beslut kan fattas. Det skall inte utredas mer än vad som behövs och barnets personliga integritet skall vägas mot de intressen socialtjänsten skall tillgodose. Lagar kring handläggning av barnavårdsärenden regleras i SoL, Förvaltningslagen (FL) och i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2006: 5; SOSFS: 2006:12)

(Socialstyrelsen, 2015)

När socialtjänsten öppnar utredning skall utredningen planeras och en frågeställning skall ställas upp. Det är runt frågorna man sedan söker information i utredningen. Detta ska göras tillsammans med barn och familj. Delaktighet, tydlighet och insyn är viktiga nyckelord för att en utredning skall bli så gynnande för barnet som möjligt. I utredningen skall socialtjänsten ha ett barnperspektiv och kunna anpassa sin utredning efter varje barn och situation. Barnsamtal bör ges stort utrymme i utredningen i förhållande till barnets ålder och mognad och genomföras flexibelt och lyhört. Observation är ett redskap som används när barnet är för litet för att ett samtal ska kunna äga rum (Socialstyrelsen, 2015). En utredning skall vara färdigställd inom fyra månader. Då en utredning inleds får socialtjänsten inhämta konsultationsdokument om barnet för att göra en bedömning om utredningen skall leda till en insats. Om socialtjänsten gör en bedömning att det finns behov av en insats för barnet eller familjen men samtycke inte finns, då skall socialsekreteraren arbeta med att motivera familjen för att de skall ta emot insatsen. Socialtjänstens arbete skall bygga på principen om frivillighet och självbestämmande. Det är av stor vikt att barnet involveras i beslutsprocesser. Involveras barnet stärks dess självkänsla och självrespekt och detta anses också utvecklingsstödande. Socialtjänsten kan ingripa mot barnets, samt vårdnadshavarnas vilja genom lagen med särskilda

bestämmelser om vård av unga (LVU), tvångslagen används om trovärdigt samtycke till behövlig insats ej finns (Österberg, 2010)

2.4 Barnkonventionen skall stärka barns rättigheter

Den 1 januari 2020 blir barnkonventionen svensk lag, tack vare detta skall barnets rättigheter få större verkan i rättstillämpning samt i beslutsprocesser som rör barn. Genom barnkonventionen skall barns möjlighet till delaktighet förstärkas. Delaktigheten består i tre olika delar.

Rätt att få relevant information - Ett barn skall få information utefter ålder och mognad. För att barnet skall kunna förstå och sätta sig in i frågan krävs det att barnet fått relevant information.

Rätt att komma till tals och bli lyssnad på - Detta innebär att barnet skall få säga sin åsikt och att någon skall lyssna på vad barnet säger.

Rätt till inflytande utifrån ålder och mognad - Vilken tyngd som skall läggas i vad barnet säger och tycker skall bedömas utefter barnets ålder och mognad (Socialstyrelsen, 2018).

3 Tidigare forskning

Vi har valt att ta upp tidigare forskning som är av vikt för förståelsen av vårt syfte. Beslutsfattande inom socialtjänsten, detta ger en bakgrund om vad som styr, när socialsekreteraren fattar ett beslut, eller lägger fram förslag till beslut. Vidare framkommer vilket ansvar socialtjänsten har gentemot barn och unga i relation till barns bästa. Vilket ger en förståelse för hur lagar och regler efterlevs. Handlingsutrymmet som socialsekreteraren har innefattar autonomi och handlingsfrihet, vilket ger oss djupare insikt i hur handlingsutrymmet utnyttjas.

3.1 Beslutsfattande inom socialtjänsten

I Sverige har socialsekreteraren delegering för att fatta vissa beslut till exempel att bevilja en insats. Andra beslut skall fattas av socialnämnden alternativt arbetsutskottet i kommunen. I socialnämnden sitter folkvalda personer som är partibundna. Dock kan de sakna adekvat utbildning inom området. De yrkesverksamma lägger fram förslag till beslut som sedan skall fattas av socialnämnden i kommunen (Forkby, Höjer, Liljegren 2015). Då ett beslut skall fattas inom socialtjänsten måste beslutsfattaren göra prioriteringar. Inom offentlig verksamhet grundar sig dessa prioriteringar på föreställningar beslutsfattarna har om vilka behov och krav som föreligger, vilken legitimitet dessa har samt de insatser samhället har att erbjuda. Socialsekreteraren måste ta hänsyn till rådande lagstiftning och de lokala regler och riktlinjer kommunerna har när denne skall fatta sitt beslut. Socialtjänsten är en ramlag styrd verksamhet, detta ger socialsekreterare och politiker en viss fingervisning om hur prioriteringar ska göras samt ett betydande handlingsutrymme. Lagar och interna riktlinjer definierar den yttre gränsen för hur långt den enskildes handlingsutrymme går när ett beslut skall fattas (Wörlén, 2010). Forkby, Höjer, Liljegren (2015) tar upp att deras studie visade på att nämndemän ställer frågor till berörd socialsekreterare alternativt chefen om beslutet socialsekreteraren hade givit som förslag. Dessa frågor var inte enbart för att nämndemännen skulle få en djupare kunskap utan för att påverka socialsekreteraren i en viss riktning. En del socialsekreterare visste vad nämnden ville ha och kom att rikta sina beslut i den riktning nämnden önskade (Forkby, Höjer, Liljegren 2015). Vissa av besluten togs på tjänstemannanivå, vilket medför att socialsekreteraren i dessa beslut ofta hade ett handlingsutrymme att avgöra vem som skulle ha rätt till insats. Wörléns studie (2010) visade att socialsekreterare tyckte att de hade en relativt stor frihet att själva välja

tillvägagångssättet samt vad som skulle utföras i deras arbete. Dock kunde deras arbetsuppgifter innehålla motstridiga krav. Då det kom till beslutsfattande lutade socialsekreterarna sig mycket på den rådande lagstiftningen. Socialsekreterarna tyckte inte att de var styrda av ekonomin då de fram ett förslag till beslut. Dock kände många av socialsekreterarna att de var tvungna att göra prioriteringar i sin arbetstidsfördelning mellan olika ärenden (Wörlén, 2010).

3.2 Socialtjänstens ansvar gentemot barn

19§ i barnkonventionen formulerar ett krav där myndigheter aktivt skall arbeta för att motverka våld och andra övergrepp på barn. Detta krav återfinns i flera nationella bestämmelser. När det kommer till socialtjänsten regleras detta främst genom anmälningsplikt. Vissa myndigheter har skyldighet att anmäla misstankar om att ett barn far illa till socialtjänsten enligt sol 14:1§. När det inkommer en orosanmälan till socialtjänsten, skall en omedelbar skyddsbedömning göras. Detta är nya regler som skall stärka barns rätt till skydd. De nya reglerna innehåller även krav på särskild kompetens hos socialsekreteraren som skall arbeta med barnavårdsutredning på socialförvaltningen. I Staaf & Elsruds (2016) studie framkommer att socialtjänsten och andra myndigheter behandlar barn olika beroende av deras ställning i samhället. Deras studie tar upp papperslösa barn och resultatet visar att socialtjänsten och andra myndigheter, behandlar dessa barn i flertalet fall som andra klassens medborgare. Enligt studien brister skyddet för barnen under socialtjänstens handläggning och beslutsfattande. Dessa barn har samma laglig rätt mot skydd som barn födda i Sverige har, resultatet visar på en socialtjänst som inte prioriterar alla barn lika (Staaf & Elsruds 2016).

Även en studie gjord av Guidi (2014) visar att trots att samhället har en lagstiftning som skall se till att fånga upp de barn som far illa och har behov av samhällets tjänster, är detta inte ett fullgott skydd i alla ärenden. Socialsekreterare gör egna bedömningar, beroende av ett flertal faktorer, såsom tolkningar av rådande lag, organisationens riktlinjer, vilken kultur som råder på socialförvaltningen och så vidare. Detta leder till en rättsosäkerhet där alla barn inte kommer att behandlas lika. Guidi (2014) gjorde en komparativ studie mellan Sverige och Italien, resultatet visade på att den italienska socialtjänsten var mer benägen att ingripa för ett barns skydd jämfört med den svenska. Detta berodde enligt forskaren på att den italienska socialsekreteraren har tydligare lagar och regler att gå utefter och har därav möjlighet att ingripa i ett tidigare skede än vad de svenska socialsekreterarna har. I Sverige är den svenska socialtjänsten mer inriktad på att förstå

och stödja familjer, utan att man är i behov att ta till tvångslagar. Därav utreds fler familjer på frivillig väg i Sverige jämfört med Italien (Guidi, 2014).

3.3 Handlingsutrymme i socialt arbete

Hur socialsekreterarens handlingsutrymme begränsas och påverkas inom socialtjänsten avhandlas i en artikel skriven av Berggren (2011). Studien visar att socialsekreterarens handlingsutrymme begränsas och påverkas av yttre insyn i verksamheten. I samma stund som kraven och regel kontrollen ökar så minskar socialarbetarens autonomi. Att styrningen ökar ger inte enbart negativa konsekvenser, utan det visar sig att handlingsfriheten ökar genom att socialsekreterare börjar se sig om efter andra handlingsalternativ. Det är när andra yrkesgrupper tillkommer som insynen i socialarbetarens arbetsuppgifter ökar. Det gäller till exempel personligt ombud som kommer i kontakt med socialsekreterarens handlingsutrymme, då de får insyn i ärenden via sina klienter. Handlingsutrymmet och överväganden som socialsekreterare gör i dessa uppdrag blir transparenta. Handlingsutrymmet går inte att frångå och behövs för att knyta klienter till sig. Handlingsutrymmet beskrivs som ett område att agera inom professionen som begränsas av och styrs av regler och förhållningssätt. Det område att förskansa sig utanför handlingsutrymmet är det som benämns handlingsfrihet. (Berggren, 2011).

3.4 Barns bästa och den diskretionära makten

Vårdnadshavarna har en gemensam skyldighet att ansvara för fostran och utbildning av sina barn. Den svenska staten tillsammans med socialförvaltningarna har till uppgift att vidta lämpliga åtgärder för att stödja föräldrarna i föräldraskapet och se till att det system som finns för att trygga barns utveckling och säkerställa barns välfärd fungerar (Guidi, 2014). När barn kommer i kontakt med socialtjänsten är myndigheten skyldig att se till barns bästa enligt Sol 1:2§. Denna skyldighet har flertalet myndigheter såsom polis, sjukvård och skola. Samhället ska stå för skydd i akuta nödsituationer. Dock varierar tolkningen av akut nöd hos socialförvaltningarna, vilket Staaf och Elsruds (2016) studie belyser. En del papperslösa barnfamiljer får inte något ekonomiskt stöd från socialförvaltningen i vistelsekommunen. Det finns socialsekreterare som gör bedömningen att den sökanden själv satt sig i denna nödsituation och att den sökande själv kan lösa detta genom att åka tillbaka till hemlandet. Barn och barns bästa ska vara jämlikt bedömt och rättas efter lagen oavsett var i Sverige barnet befinner sig, lagligt eller olagligt (Staaf & Elsruds 2016).

Olsson (2017) lyfter i sin studie fram att förr fanns synsättet inom socialtjänsten att det var för barnets bästa att förskonas så mycket som möjligt ifrån det utredningsarbete barnet var aktuellt inom. Olssons resultat visar dock att det är av stor vikt att barn får en möjlighet att delta i utredningsprocessen, dels för att barn har egna lösningar och strategier för att hantera sin situation som socialsekreterarna bör få vetskap om. Olssons resultat visar att socialtjänsten kan behöva lägga om sitt arbets- samt förhållningssätt, för att kunna bjuda in barnet till delaktighet och deltagande. Om socialtjänsten involverar barnet i utredningsprocessen och i förslaget till beslut, så att barnets perspektiv blir synliggjort kan detta leda till att socialtjänsten får en förändrad syn på vad som är bäst för barnet (Olsson 2017).

Alla myndigheter skall ha barnens bästa för ögonen, familjerätten gör utredningar som skall ligga till grund för rättens bedömning när det kommer till en vårdnadstvist.

Piper (2000) tar i sin artikel upp hur en skilsmässa kan påverka barnen och vilken stor betydelse familjerättens agerande har, gentemot barnen. Om barnen inte blir sedda och bekräftade i en skilsmässa påverkas barnen mycket negativt. En del barn blir offer i sina föräldrars skilsmässa, då det uppstår en lojalitetskonflikt. Inget barn skall behöva ta parti för någon av sina föräldrar. Studien visar att barnen inte helt skall hållas utanför skilsmässan utan behöver få en förståelse för vad som händer. Barnen behöver bli sedda och hörda. Familjerätten gör en utredning inför ett avgörande i domstol. Det är domstolen som tar beslut i en vårdnadstvist. Det blir domstolen som kommer att avgöra vad som är barnets bästa. Detta kan leda till antaganden, speciellt i de fallen där barnen inte fått komma till tals i den mån de har rätt till. Artikeln visar att det inte sker en fullständig utredning av alla barns ärenden, utan många beslut är grundade på antaganden. (Piper, 2000).

3.5 Sammanfattning av tidigare forskning

Wörlens (2010) studie visar på att socialsekreterare anser att de har en stor frihet i sitt arbete fram till beslutsfattande. Vid beslutsfattande lutar sig socialsekreterarna mycket på den rådande lagstiftningen. Forkby, Höjer, Liljegrens (2015) studie visar dock att socialsekreterare i många fall är styrda av vad socialnämnden anser. Studien visar att vissa socialsekreterare skriver sitt förslag till beslut utefter vad socialnämnden önskar. Detta efter att ha blivit påverkade och styrda av nämndens kommentarer. Staaf & Elsruds (2016) visar på att socialtjänstlagen är en ramlag som går att utvidga i den riktning socialtjänsten anser är rimlig. Studien visar att papperslösa barn som skall ha samma rätt som barn födda i Sverige inte får samma rätt till skydd och bistånd. I vissa fall behandlas dessa barn som andra klassens medborgare. Författarna tar upp att barnets bästa är en bedömning socialtjänsten gör, vilket leder till att alla barn inte får rätt till vad som borde vara barnets bästa (Staaf & Elsrud, 2016). Guidi (2014) tar också upp att det skyddsnet som finns i våra lagar inte alltid är fullgott, utan att vissa barn inte får sina behov tillgodosedda. Forskarens resultat visar att den svenska socialtjänsten arbetar mer utifrån frivillighet jämfört med den italienska som använder sig mer utav tvångslagar för att ingripa till ett barns skydd. Berggren (2011) beskriver handlingsutrymmet som ett område för socialsekreterare att agera inom, dock styrs det av lagar och regler. Olsson (2017) menar att socialtjänsten måste bjuda in barn till ökad delaktighet och deltagande i utredningsprocessen. Om socialtjänsten ger tyngd åt barnets perspektiv kan det bli en förändrad syn på vad som är barnets bästa.

4 Teoretisk utgångspunkt

Vi har valt att använda oss av Lipskys (2010) teori om street level bureaucracy samt Johanssons (2007) teori om gräsrotsbyråkrater, vilket är en svensk utveckling av Lipskys ursprungsteori. Med hjälp av teorin kunde vi titta på förhållandet mellan de egna bedömningarna socialsekreterare gör och de lagar och förordningar de måste hålla sig till. Gråzonen mellan egna bedömningar och den lagbundenhet som finns inom socialtjänsten kommer vi att koppla till handlingsutrymme och diskretionär makt.

Lipsky skrev 1980 en teori som han kom att kalla street level bureaucracy. Den svenska benämningen som vi kommer att använda oss av är gräsrotsbyråkrati.

Den gräsrotsbyråkratiska organisationen är en social struktur. Organisationen är hierarkiskt uppbyggd, den är specialiserad både internt och i förhållande till sin omgivning. Att den är specialiserad internt betyder att det finns olika kategorier anställda som har olika arbetsuppgifter. Att organisationen är specialiserad i förhållande till sin omgivning visas genom att det finns klara avgränsningar om vad som hör till gräsrotsbyråkratens arbetsområde. Organisationen har ett styrt regelverk att hålla sig till. Uppgifterna inom en gräsrotsbyråkrati handlar ofta om att tillämpa generella regler på konkreta ärenden. Organisationen bygger på skrivna dokument som skall bevaras, det finns även en kontrollverksamhet inom organisationen (Johansson, 2007).

Lipsky definierar en gräsrotsbyråkrat som en offentligt anställd tjänsteman till exempel, en polis, en lärare eller en socialsekreterare som i sitt dagliga arbete kommer i direktkontakt med medborgarna. En gräsrotsbyråkrat omvandlar i sitt arbete individen den kommer i kontakt med till ärenden (Johansson, 2007).

Gräsrotsbyråkrater har en stor handlingsfrihet när det gäller utformandet av sina arbetsuppgifter. En gräsrotsbyråkrat skall vara utbildad till att bemöta varje individ utifrån dennes unika förutsättningar. Men skall samtidigt behandla alla klienter likartat. Gräsrotsbyråkrater har till uppgift att handlägga många ärenden på kort tid, därav skall gräsrotsbyråkrat enbart bemöta och arbeta med de aspekter av individen som organisationen har valt att arbeta med (Lipsky, 2010).

Gräsrotsbyråkrater förväntas vara flexibla i enskilda situationer, de har som målsättning att göra skillnader i klienternas liv och därav behöver de behandla klienter olika för att

kunna nå målen. För att gräsrotsbyråkraten skall kunna utreda vem som har rätt till insats kan vissa klienter behandlas olika. Gräsrotsbyråkrater har ofta en stor arbetsbörda, vilket leder till att de försöker effektivisera och förenkla sitt arbete i den mån det går. Detta kan enligt Lipsky leda till att gräsrotsbyråkrater avfärdar klienter som inte passar in i organisationens färdiga kategorier eller att de försöker anpassa klienten så att den bättre skall passa in i de kategorier som organisationen tillhandahåller (Lipsky, 2010).

Lipsky menar att gräsrotsbyråkratens egna personliga åsikter och fördomar också kan leda till att klienter behandlas olika. Vissa klienter väcker sympati hos gräsrotsbyråkrater och en del väcker avsky. En klient kan upplevas värdig och den andra ovärdig i samhällets ögon vilket också har en påverkan på gräsrotsbyråkratens bedömningar. Gräsrotsbyråkrater kan lägga mer tid på en klient som denne uppfattar som mer i behov av hjälp och mindre på en annan. Lipsky menar inte att gräsrotsbyråkrater låter sina egna värderingar styra och åsidosätter lagar och regler, dock framhåller Lipsky att detta kan förekomma om arbetsbelastningen är hög (Lipsky, 2010).

4.1 Handlingsutrymme en form av diskretionär makt

Gräsrotsbyråkrater kan i vissa fall göra undantag från regelverket och inom de fastlagda ramarna agera efter eget omdöme, detta menar Lipsky (2010) är en form av diskretionär makt. Gräsrotsbyråkrater anses ha ett relativt stort handlingsutrymme, de själva kan göra behovsbedömningar och på så vis komma fram till vilken klient som skall ha rätt till insats.

Lipsky tar upp att gräsrotsbyråkrater kan förneka att denne har ett handlingsutrymme och enbart hänvisa till gällande lagar och förordningar. På detta sätt avsäger sig handläggaren ansvaret det innebär att behöva göra en bedömning, samt ansvaret för att behöva stå till svars för de beslut som gräsrotsbyråkrater tagit. Möter en klient denna typ av gräsrotsbyråkrat går klienten miste om den lagliga rätt den har till individuell bedömning (Lipsky, 2010).

4.1.1 Fem dimensioner av handlingsutrymme

Relationen mellan en klient och en gräsrotsbyråkrat är omgärdad av organisatoriskt bestämda gränser. Johansson (2007) tar upp fem dimensioner av handlingsutrymme.

4.1.1.1 Regelbundenhet

Detta är den mest grundläggande dimensionen i en gräsrotsbyråkrati. Med hjälp av en uppsättning regler dras en inre gräns i byråkratin. Det finns två aspekter i regelbundenhet, detaljstyrning och ramstyrning vilket handlar om hur styrd verksamheten är formellt. Den andra är strikt och flexibel tillämpning, denna aspekt handlar om möjligheterna att informellt tänja på de regler som finns. Att verksamheten är strikt reglerad innebär både en begränsning och ett skydd för gräsrotsbyråkraten. Att det är begränsat innebär att det är ytterst svårt att situationsanpassa och göra undantag i enskilda fall. Johansson (2007) menar att skyddet innebär att gräsrotsbyråkraten kan gömma sig bakom regelverket. Det finns problem med att strikt använda regler. Ofta är det så att reglerna är generella och passar inte alltid för individen i fråga. Då reglernas begränsande effekt minskar, minskar också skyddet för gräsrotsbyråkraten. Den informella sidan av regeltillämpning, ger gräsrotsbyråkraten mer handlingsutrymme och öppnar upp för att mer individanpassa. Dock kan detta leda till att det blir rättsosäkert för klienten. Då regler innehåller ord som lämplig, skälig, rimlig, blir det mer upp till gräsrotsbyråkraten att avgöra vad som är skäligt för denna klient, vilket kan leda till att alla klienter inte får samma rättigheter. I socialtjänstlagen finns också definitioner så som "riskerar att utveckla ogynnsamt" "fara för barns hälsa och utveckling" (Johansson, 2007).

4.1.1.2 Specialiseringsgrad

Alla gräsrotsbyråkratier måste specialisera sig, på grund av kompetens och tidsskäl. Hur mycket en gräsrotsbyråkrati specialiserar sig beror på arbetsuppgifternas karaktär. En gräsrotsbyråkrat kan inte lösa alla klientens problem utan gräsrotsbyråkratens specialisering avgör vilka problem hos klienten som är relevanta att arbeta med. En klient hos socialtjänstens barn och ungdomsgrupp har ofta skiftande problem vilka är svårare att passa in i snäv administrativ kategori. Gräsrotsbyråkraten som arbetar med barn och unga måste ha andra kunskaper än enbart kunskaper om regler och lagar för att kunna göra en korrekt behovsbedömning som till exempel kunskap om socialt arbete och kulturell kompetens (Johansson, 2007).

4.1.1.3 Tid per ärende

Ett ärende får inte ta hur lång tid som helst för en gräsrotsbyråkrat, detta är en viktig drivkraft i specialiseringen av byråkratin. Specialiseringsgraden avgör hur fort ett ärende

skall klaras av, om specialiseringen är snävare innebär det att det inte behövs så mycket information. Ärendet går mer på rutin och blir enklare att handlägga. Beroende på vilken form av ärende som skall handläggas, kan man räkna ut vilken tid socialsekreteraren bör lägga på ärendet. Vissa ärenden har krav på omedelbar handläggning, vilket gör att arbetsbelastningen kan bli hög för gräsrotsbyråkraten (Johansson, 2007).

4.1.1.4 Intresseorientering

Relationen till klienten utmärks av att gräsrotsbyråkraten arbetar utifrån olika intressen, det blir en avvägning mellan service och kontroll. Johansson (2007) menar att service i denna bemärkelse är alla de åtgärder organisationen vidtar för att hjälpa klienten med sina problem och tillvarata klientens rättigheter. Kontroll är något som används för att utreda om klienten är berättigad att få service (insats) och vilken insats det kan vara tal om. Kontroll används också för att ta reda på om klienten följer de lagar, regler, anvisningar och direktiv som skall tillämpas. Om de båda begreppen placeras på en linje, så ju närmare service man kommer desto mer tar man hänsyn till klientens egna intressen. Ju närmare man kommer kontroll, tas större hänsyn till annat som till exempel allmänintresse eller organisationens intresse (Johansson, 2007).

4.1.1.5 Avstånd

Gräsrotsbyråkratens relation med klienten måste inte alltid vara genom ett möte personligt möte. Kontakten kan tas både via telefon, e-post som brevlades. Dock finns en risk med att inte träffa klienten ansikte mot ansikte, desto mindre direkt kontakt gräsrotsbyråkraten har med sin klient desto mer anonyma blir de för varandra. Med ökad distans blir det svårare för klienten att bli synliggjord och få gehör för sina personliga omständigheter. Gräsrotsbyråkraten kan via distans till sin klient uppleva skydd och begränsning. Begränsningarna innebär att gräsrotsbyråkraten inte kan få lika mycket information om sin klient. Det går inte att se sinnesstämningar eller kroppsspråk via telefon, lika lite som att det går att ställa följdfrågor i ett brev. Det som kan upplevas positivt ur gräsrotsbyråkratens synvinkel när det kommer till att ha distans med sin klient är skyddet, det är lättare att ge ett negativt besked om distansen är större.

Varaktigheten i klientrelationen är av vikt, detta innebär hur ofta klient och gräsrotsbyråkrat träffas. Om kontakten är tät och långvarig kommer parterna närmare varandra. För klienten innebär detta att den går från sitt ursprungsläge i början av kontakten som var att vara anonym till att få sin individualitet tillbaka. På så vis blir det

lättare för klienten att berätta om sina personliga problem. För att ytterligare minska distansen mellan klient och gräsrotsbyråkrat, bör gräsrotsbyråkraten besöka klienten i sin verklighet. Inte enbart kalla klienten på möten till kontoret.

För att en gräsrotsbyråkrat skall upprätthålla närhet och varaktighet i sin klientrelation måste tid och personella resurser avsättas. Dock kan arbetsbelastningen vara hög och arbetet kräva en snabb handläggning av ärendet, vilket kan resultera i att gräsrotsbyråkraten avsiktligt utvidgar avståndet i relationen för att påskynda handläggningen (Johansson, 2007).

5 Metod

I detta avsnitt presenteras tillvägagångssättet vi har haft i genomförandet av vår studie. Till att börja med beskrivs valet av vetenskapsteoretisk ansats, datainsamlingsmetod, urval, etiska överväganden och arbetsfördelning.

5.1 Fenomen och kunskapsutveckling - Vetenskapsteoretisk ansats

Thomassen (2017) beskriver det utmärkande för meningsfulla fenomen, som utgångspunkten för kunskap. Det vi upplever som ger oss erfarenhet såsom subjektets perspektiv till exempel, intervjupersoner och deras upplevda erfarenhetsvärld som framkommer i intervjuerna. Hermeneutiken utgår från att tolka andras uppfattning av verkligheten. Genom tolkning av människans inre upplevelser kan vi skapa förståelse för livsytringar (Thomassen, 2017).

Gilje & Grimen (2014) skriver om tolkning av meningsfulla fenomen och om hur vi hela tiden försöker förstå dem. Det händer att vi inte förstår ett fenomen eller en text och det kan bero på att skribenten och läsaren inte har samma kulturella och sociala förutsättningar. För att fenomenen eller texten i detta fallet ska bli begriplig så vill det till att läsaren och skribenten delar flertalet förutsättningar (Gilje & Grimen, 2014). Vi valde hermeneutiken som vetenskapsteoretisk ansats eftersom den beskriver och tolkar meningsfulla fenomen. Vi kunde på så vis koppla detta till vårt arbete då vi undersökte hur socialsekreterarnas handlingar påverkar barnen i utredningar, alltså drar vi slutsatsen att mänskliga handlingar har mening. Handlingar består av aktiviteter under utredningsprocessen som leder fram till ett resultat. För att komma fram till resultatet har socialsekreterare följt givna normer och regler.

5.2 Kvalitativ metod

Enligt Ahrne och Svensson får forskaren möjlighet att studera det som sägs utöver andra företeelser som kan vara enklare att upptäcka med hjälp utav en kvalitativ metod, till exempel ger det en djupare insyn av tankar, känslor, bilder och händelser. En del av den kvalitativa metoden är analys av data såsom intervjuer, textanalyser och observationer. Kvalitativdata kan inte mätas i mängd. Forskaren försöker i sin forskning om samhället finna kunskap om fenomen som finns i samhället, hur dessa fungerar, förändras och uppkommer (Ahrne & Svensson, 2015).

För att vi skulle finna kunskap om fenomenet vi önskade att studera, vände vi oss till socialsekreterare som arbetar med barn och unga. Vi undersökte hur socialsekreterare hanterar barnets perspektiv i utredningsprocessen utifrån den diskretionära makten socialsekreteraren besitter. Utifrån en hermeneutisk ansats valde vi en kvalitativ analysmetod för vår studie.

5.3 Datainsamlingsmetod

Vi valde att använda oss av semistrukturerade intervjuer för att få en djupare förståelse för socialsekreterarens uppfattningar av hur barnets perspektiv har beaktats av dem i barnutredningar.

Silverman (2016) menar att intervjuer har varit ett känt sätt att frigöra information till forskningen. Forskaren har redan förberett förutbestämda frågor som den intervjuade måste svara på och dessa utgör ramen för intervjun. Det är viktigt att hålla sig till angivna frågor så att materialet inte urholkas på information. Under intervjuprocessen så formas materialet och sporras av svaren (Silverman, 2016). Därför har vi i vår studie fokuserat på socialsekreterarnas uppfattning om hur professionen riskerar att osynliggöra barn. Det är deras upplevda verklighet, deras sanning vi vill undersöka genom att analysera socialsekreterares resonemang i genomförda intervjuer. I våra intervjuer konstruerades en förståelse för deras tidigare erfarenheter. Dessa erfarenheter bildade sedan en ny gemensam kunskap som vi fick tillgång till.

Denscombe (2009) skriver att till skillnad från de starkt kontrollerade strukturerade intervjuerna är semistrukturerade intervjuer mer fritt strukturerad med viss styrning mot ett visst ämne och ett fåtal styrande frågor. Meningen är att den intervjuade fritt skall utveckla sina idéer och prata mer ingående om ämnet. Frågeguiden vid semistrukturerade intervjuer innehåller olika ämnen och ett antal öppna frågor. Ordningföljden i semistrukturerad intervju är inte fast utan kan växla och följsamt följa respondenten, detta är signifikant för semistrukturerad intervju. De båda intervjuvarianterna finns på en glidande skala. De förflyttar sig upp och ner på skalan mellan semistrukturerad respektive ostrukturerad. Därav går det lätt att pendla emellan de båda intervjuformerna. Ostrukturerade intervjuer samt semistrukturerade intervjuer är väldigt lika, då båda tillvägagångssätten tillåter den intervjuade att fritt sätta egna ord på sina tankar och idéer. Att de intervjuade får säga sin mening mer fritt har gjort att användningen av semistrukturerad intervju genererat fler upptäckter (Denscombe, 2009). Eftersom vi ville ha möjlighet att ställa djupare frågor blev vårt val semistrukturerad intervju.

Information om förberedelse inför intervjuer gavs till respondenterna telefonledes. Vi bad dem om att få enkla och svåra ärenden beskrivna för oss, ett av varje i respektive intervju. Efter att respondenterna berättat om enkla respektive svåra ärenden, ställde vi våra frågor som sammanställdes efter att vi tagit del av tidigare forskning. Positivt vid intervjuerna var att respondenten kunde styra genom att svara på frågorna i den ordningen det är relevant

i deras berättelse om enkla och svåra ärenden. Respondenten skulle ha möjlighet att klargöra sina idéer och utveckla ämnet. De frågor vi ställde var öppna frågor med respondentens åsikter i fokus. I våra intervjuer märkte vi att det krävdes en ansträngning att hålla intervjun på rätt spår och inte sväva ut på närliggande områden som var intressanta.

Det som skiljer den ena socialsekreteraren från den andra är tolkningen av begreppen handlingsutrymme, barns perspektiv, osynliggörande och synliggörande.

Vi genomförde våra intervjuer på respektive respondents arbetsplats, där vi kunde hålla våra intervjuer ostörda. Vi ledde en person i taget genom intervjun och det var lättare för oss att ställa frågor och lyssna, som för respondenten att svar och berätta. Vi spelade in alla intervjuer inför transkriberingen.

5.4 Urvalsmetod och urval

Vi använde oss av ett subjektivt urval då vi genomför vår studie. Alvehus (2013) menar att ett subjektivt urval används vid kvalitativa undersökningar för att få en djupare förståelse och kunskap (Alvehus, 2013). När urvalsmetoden subjektivt urval används så tar forskaren och handplockar urvalet för undersökningen. Den data som är mest värdefull vill forskaren få fram, syftet med att handplocka respondenter är att de förmodas besitta den kunskapen forskaren eftersträvar. Forskaren har innan studien en viss kunskap om området, därav kan forskaren välja ut de respondenter som förmodas kunna ge den bästa informationen. Detta leder till att en grupp med respondenter väljs med detta urval ger en bredare variation med ett fokus på det aktuella forskningsområdet. På detta sätt blir insamlad data mer informativt än med andra urvalsmetoder (Denscombe, 2009). Genom att använda ett subjektivt urval bestämde vi själva urvalet. För att vi skulle kunna besvara vår frågeställning krävdes det att vi vände oss till professionella som arbetar med förhandsbedömningar och utredningar inom barn och unga. Vi valde att intervjua tre konsulter som arbetade med barn och unga, dels för att de inte skall vara bundna vid en viss förvaltning samt att de även hade stor erfarenhet av att göra förhandsbedömningar och utredningar. De tre andra intervjuerna gjordes med socialsekreterare som var anställda vid två olika förvaltningar. De arbetade i barn och ungdomsgruppen och då enbart med utredningar. Tanken från början var att ha minst åtta intervjuer, på grund av sena återbud reducerades skaran till sex. Vi tog kontakt med socialsekreterare via kontakter som vi haft sedan vår VFU, vi e-postade enhetschefer vid olika förvaltningar samt tog telefonkontakter.

5.5 Kvalitativ innehållsanalys

Denscombe (2009) skriver om kvalitativ innehållsanalys och hur den genomförs i fyra olika steg. Först beskrivs urvalskriterier för den valda texten som är relevanta och beskriver innehållet. Vidare plockas det ut kategorier som framträder i texten och kan användas vid analysen. Kategorierna kodas för att kunna utröna hur ofta de förekommer för att kunna jämföras med andra enheter i texten (Denscombe,2009).

Analysmetoden vi använde är kvalitativ innehållsanalys för att få beskrivit fenomenet mer sammantaget och få ett bredare djup i analysen. Resultatet består av begrepp och teman som kategoriserats för att belysa nuvarande problem och fenomen. Vi har transkriberat våra intervjuer och återgett dem ord för ord. När vi hade skrivit ut intervjuerna kunde vi skönja likheter och skillnader som berör våra begrepp och kunde återkopplas till vårt syfte och frågeställningar. För att hålla isär våra intervjupersoner la vi dem i en ordning och numrerade dem IP1 till IP6. Vi kodade vår empiri efter begreppen som vi valt att lyfta i ett separat dokument där det fanns möjlighet att lägga kommentarer i marginalen. Läsningen av dokumentet skedde sedan upprepade gånger för att inhämta det som var relevant för arbetet. Sammanställningen skrevs sedan i resultat och analys med under rubrikerna enkelt ärende och svårt ärende. Dessa underrubriker speglar våra teman som är anpassade efter de likheter och skillnader som utkristalliserats under läsningen av empirin.

5.6 Etiska överväganden

Forskning är av stor vikt för både samhället och människors utveckling. Det finns ett krav från samhället och dess medborgares sida att forskning bedrivs. Forskningen skall hålla hög kvalité samt vara inriktad på väsentliga frågor. Den kunskap som finns skall utvecklas och fördjupas, samt skall metoder förbättras. Detta krav kallas här forskningskravet. För att skydda samhällets invånare, finns ett krav som benämns som individskyddskravet, vilket innebär att samhällets invånare skall vara skyddade från otillbörlig insyn, individer får inte utsättas för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning i forskningens namn. Inför varje vetenskaplig undersökning, skall forskaren göra en

bedömning. Forskaren skall försöka att göra en uppskattning av den förväntade kunskapen och väga detta gentemot möjliga negativa konsekvenser för de berörda deltagarna i studien, samt eventuellt hur tredje person kan påverkas. Denna skattning skall göras både på kort som på lång sikt.

Individskyddskravet är grundläggande, detta krav konkretiseras i fyra allmänna huvudkrav på forskning. Dessa krav är följande informationskrav, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Gustafsson, et al., 2011).

5.6.1 Informationskrav

Forskaren skall ge information till de personer som kommer att delta i forskningen. Informationen skall handla om de deltagandes uppgifter i projektet, vilka villkor som gäller för deltagande, att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att avbryta sitt deltagande när de önskar. Forskaren skall informera om att den insamlade datamaterialet enbart kommer att användas i forskningssyfte, samt hur forskningsresultaten kommer att redovisas (Gustafsson, et al., 2011).

5.6.2 Samtyckeskrav

Forskaren skall få ett samtycke från de som kommer att delta i studien. De som deltar i studien skall vara medvetna om att de kan avbryta sitt deltagande närhelst de vill och att detta inte kommer att få några negativa konsekvenser (Gustafsson, et al., 2011).

5.6.3 Konfidentialitetskravet

De uppgifter som framkommer om de personer som är med i studien skall behandlas aktsamt och ges största möjliga konfidentialitet. De personuppgifter som framkommer skall bevaras på ett sådant sätt så att ingen obehörig kommer åt dessa uppgifter (Gustafsson, et al., 2011).

5.6.4 Nyttjandekravet

De uppgifter en forskare får fram om enskilda personer får enbart användas i forskningsändamål (Gustafsson, et al., 2011)

5.6.5 Resonemanget kring vår etiska prövning

Vi skickade via brev ut information till våra deltagare om studien, i brevet var vi tydliga med att skriva ut våra kontaktuppgifter samt vem vår handledare var. I brevet framgick

vilket syfte vår studie hade, hur vi tänkt att intervjun skulle genomföras samt att det insamlade resultatet enbart kommer att användas för vår studie. Vi gav respondenterna en möjlighet att välja plats för intervjun. Vi informerade om att deltagandet i studien var frivilligt och att de kunde avbryta när de så önskade samt gav information om samtycke. Vårt syfte med studien var att undersöka hur socialsekreteraren, utifrån sin diskretionära makt hanterar och lyfter fram barnets perspektiv i utredningsprocessen, därav behövde vi inte söka något samtycke från klienten eller ha i åtanke att uppgifter om klienter kunde röjas i vårt arbete. Vi bad socialsekreterarna berätta om olika ärenden men detta gjordes helt avidentifierat. I vår resultatdel avidentifierade vi alla uppgifter vi fått från våra respondenter detta i beaktande av konfidentialitetskravet.

5.7 Kvalité i studien

I vår kvalitativa studie använder vi trovärdighet och tillförlitlighet som alternativ till validitet och reliabilitet som kopplas till kvantitativ studie.

Trovärdighet går att uppnå genom att bevisa att den data som samlats in i kvalitativ studie är exakt och träffsäker. Det är i en kvalitativ studie endast möjligt att bevisa så kallad rimlig sannolikhet. Att övertyga läsaren att det finns garanti för resultatets exakthet går inte, det som däremot är möjligt är en försäkran om att god praxis ha följts. Att kvalitativa data har tagits fram enligt linneuniversitetets regler om forskningens tillvägagångssätt (Denscombe, 2009). Det är med hjälp av sammanhanget där vi försöker förstå och tolka fenomen, som ger oss förståelse för själva meningen med fenomenet (Thomassen, 2007). Vi har upprepat och förklarat frågor för att förtydliga vad vi söker och ifrågasatt innebörden av svaren för att höja trovärdigheten i vår data. Vi har inte gjort någon respondentvalidering på grund av tidsbrist vilket sänker vår trovärdighet.

5.7.1 Tillförlitlighet

För att uppnå tillförlitlighet bör givna tillvägagångssätt inom forskning följas och rimliga beslut ska redogöras för i texten. De handlar om att utförandet av studien skulle kunna genomföras på samma sätt av andra forskare och leda till samma resultat och slutsatser. När insamlingen av data sker med intervjumetod så anses forskaren bli en del av datainsamlingstekniker. Det gör att tillförlitligheten ifrågasätts när det gäller resultat och slutsats. Det som kan bedömas av andra forskare är redovisningen av vilka beslut som fattats utifrån metod och analys (Denscombe, 2009). Vi har varit självkritiska till vårt material vilket har höjt tillförlitligheten på vårt arbete. Vi har också fått hjälp av vår

handledare med feedback på arbetet och opponenternas kommentarer efter kritiskt ha granskat vår text och det har höjt tillförlitligheten. Vi har blivit uppmärksamma på att intervjupersoner gärna tar upp ärende som representerar en mer positiv begrepps bild av det vi söker, vilket sänker tillförlitligheten.

5.7.2 Överförbarhet

Sannolikheten i kvalitativa studier är svår att mäta eftersom få ärende har granskats i studien. Det kanske inte kan vara representativt för flertalet ärende om dessa skulle jämföras med varandra. I kvalitativa studier är det inte generaliserbarheten av materialet som är det viktiga utan det är att lyfta överförbarhet genom ett annat angreppssätt. Det gäller för arbetet att leda läsaren till slutsatsen att informationen går att överföra till andra ärenden (Denscombe, 2009). Vi har noggrant redogjort för vårt tillvägagångssätt och utförligt beskrivit vad vi kommit fram till i resultat och analys, för att läsaren ska kunna dra slutsatsen att materialet är överförbart på andra ärenden.

5.7.3 Objektivitet

Forskningen är alltid utsatt för viss påverkan av de som genomförde den. Möjligheten att göra en undersökning utan påverkan är det som objektivitet handlar om och i vilken utsträckning det är genomförbart. All tolkning av material är en process som tas fram av forskaren för vidare användning. Forskaren bör försöka ha ett öppet sinne när materialet tolkas med en öppenhet för andra möjliga förklaringar till resultatet (Denscombe, 2009). Vi har försökt ha ett öppet sinne och vara objektiva vid tolkningen av vårt material. Bortsett från våra egna åsikter, fördomar och värderingar, påmint varandra om att andra förklaringar finns och sökt dem snarare än de direkt påtagliga.

5.8 Arbetsfördelning

Vi delade upp arbetet mellan oss, dock har vi varit inne och bearbetat varandras texter. Vi har diskuterat oss fram till vad som ska var med i varje del vilket ger en rödtråd genom arbetet. Resultat och analys skrevs tillsammans. Enskilt gjordes intervjuer och transkribering.

6 Resultat och analys

När vi höll våra intervjuer bad vi socialsekreterare berätta om ett ärende de ansåg var enkelt samt ett ärende som varit mer komplicerat. Vi kunde se mönster av likheter i de enkla samt komplicerade ärenden, vilket vi kommer att redovisa. Vi kommer i vår resultat-analys knyta vår empiri till vår teori om gräsrotsbyråkrater samt tidigare forskning. När vi gick igenom empirin kunde vi se att socialsekreterarna tog hänsyn till barns tillgänglighet ur ett barns perspektiv och lyfter barnperspektivet som en viktig del i utredningsprocessen. I och med att ärenden skiljer sig åt kommer vi ha en uppdelning på två rubriker “enkel” respektive “svårt” ärenden. Under varje rubrik skriver vi om de typiska i varje ärende kopplat till våra begrepp, teori och metod. Vi kommer att börja med att följa ärendegången från det att en utredning öppnas till det att ett förslag på beslut läggs fram. I ärendegången kan vi se hur socialsekreterarna utnyttjat sin diskretionära makt för ett synliggörande samt osynliggörande av barnets perspektiv, dessa kopplingar

tas upp under sammanfattning och diskussion. När vi refererar till teori kommer vi att kalla socialsekreterare för gräsrotsbyråkrat.

6.1 Presentation av intervjupersoner

För att samla in vår empiri intervjuade vi socialsekreterare som arbetar med förhandsbedömning samt utredning i barn och ungdomsgruppen på socialtjänsten. Våra intervjupersoner var alla socionomer, den som hade minst erfarenhet hade arbetat med utredningsarbete inom barn och unga i knappt ett år. Den som hade mest erfarenhet hade arbetat med förhandsbedömning och utredningsarbete i 13 år.

6.2 Handlingsutrymme

När vi gått igenom vår empiri, kunde vi konstatera att även då alla socialsekreterare har samma lagar och regler att hålla sig till, brukar de sitt handlingsutrymme olika. Vi kommer att beskriva hur socialsekreterarna brukar sitt handlingsutrymme när det gäller att sätta barnet och dess perspektiv i fokus i utredningsprocessens olika delar. Vi kommer även att titta på vilka delar i processen där vi kan se att barnets perspektiv blir synliggjort respektive osynliggjort.

Berggren (2011) menar att handlingsutrymmet inte går att frångå och behövs för att knyta klienter till sig. Handlingsutrymmet beskrivs som ett område att agera inom professionen som begränsas av och styrs av regler och förhållningssätt (Berggren, 2011).

6.2.1 Öppna utredning eller inte - i vissa fall en fråga om den personliga bedömningen

Det kommer en anmälan och man träffar barnet och föräldrarna och försöker få en helhetsbild av hur det ser ut utifrån anmälan och känner jag fortfarande en oro efter samtalet öppnar jag utredning. (IP 3)

Ovanstående citat belyser hur IP 3 tänker när en utredning skall inledas eller inte. Här framkommer det att IP 3 försöker få en heltäckande bild av den nuvarande situationen i förhållande till anmälan, analysen av inkommen information är hennes egen tolkning.

Den informella sidan av regeltillämpning, ger gräsrotsbyråkraten mer handlingsutrymme och öppnar upp för att mer individanpassa (Johansson, 2007).

Alla socialsekreterare berättar att det alltid öppnas utredning då ett ärende handlar om våld, våld i nära relationer eller övergrepp eller då det är frågan om en ansökan. Är anmälan så pass allvarlig så att socialtjänsten gör bedömningen att detta kan leda till ett LVU, så öppnas alltid utredning. Socialtjänsten har möjlighet att undersöka om ett barn varit aktuell sedan tidigare inom socialtjänsten. Om barnet varit aktuell genom anmälan eller utredning tidigare kan detta ligga till grund för att öppna utredning igen.

Gräsrotsbyråkrater som arbetar med barn och unga måste ha andra kunskaper än enbart kunskaper om regler och lagar för att kunna göra en korrekt behovsbedömning som till exempel kunskap om socialt arbete och kulturell kompetens (Johansson, 2007).

Är det våld i nära relationer eller övergrepp på något vis då är det solklart.

Men allt det andra är någon slags gråzon. (IP 1)

Ovanstående citat belyser att de ärenden som inte är självklart att öppna utredning på ligger i en gråzon, det är upp till socialsekreteraren att göra en bedömning om utredning bör inledas eller inte.

Handläggaren måste ta hänsyn till rådande lagstiftning och de lokala regler och riktlinjer kommunerna har när denne skall fatta sitt beslut (Wörlén 2010).

En del av socialsekreterarna uppger att de öppnar utredning då varken föräldrar eller barn vill ha något stöd. Om oron finns kvar efter förhandsbedömningen, kan utredning öppnas för att få möjlighet att kunna ta fler kontakter för att på så vis få en bättre bild av hur barnet/ungdomen har det. Detta även då bedömning görs att ärendet med störst förmodan inte kommer att leda till ett LVU.

Nej, nej det gör jag inte. Jag vet inte hur oron skulle se ut om jag skulle öppna trots att föräldrarna inte vill. Om de inte ville och det ville inte ha någon insats finns ingen anledning att lägga ner tid på en utredning bara för att. (IP3)

Detta citat belyser hur IP3 tänker när det kommer till att öppna en utredning, då varken förälder eller barn vill ha stöd och att det inte finns några tecken på att utredningen skall mynna ut i ett LVU. IP3 menar att det inte finns en anledning att gå emot föräldrar och barn i denna situationen. IP3 berättar att det är bättre att föra en dialog med föräldrarna, där man som utredare beskriver den oro som finns och be föräldrar och barn höra av sig om de önskar något stöd eller hjälp.

Lipsky (2010) tar upp att gräsrotsbyråkrater kan i vissa fall göra undantag från regelverket och inom de fastlagda ramarna agera efter eget omdöme, detta menar Lipsky (2010) är en form av diskretionär makt.

6.2.2 Barnets delaktighet i utredningsprocessen

När en utredning inleds träffas ofta föräldrar och barn tillsammans med barnutredare på socialtjänsten. Vid detta möte går det igenom hur utredningen skall läggas upp, vad utredningen handlar om och vad det är man skall utreda.

[...] å att jag påminner hela tiden barnet om sammanhanget och varför vi är här jobbar ju rätt mycket med det att barnet ska vara delaktigt i processen så att det inte bara är en informationskälla att den ska känna sig delaktig. (IP 4)

Detta citat belyser hur IP4 gör för att barnet skall känna sig delaktig i utredningsprocessen.

Alla socialsekreterarna berättar att de lägger stor vikt vid att informera barn och ungdomar om allt som sker i utredningen. IP 2 berättar att barnet hela tiden skall vara huvudpersonen i samtalet, utredaren säger att hon vänder sig till barnet för att markera för föräldrarna att det är barnet som skall vara i fokus. Socialsekreteraren anpassar även språket utefter barnets ålder och mognad så att barnet förstår, även i samtal gemensamt med föräldrarna. IP 3 beskriver också det första mötet, socialsekreteraren menar att, är barnet med på detta mötet vänder sig socialsekreteraren alltid till barnet först, frågar om barnet vet varför det är på socialtjänsten etcetera. Om föräldrarna i detta läget vill lägga sig i nonchalerar socialsekreteraren detta och ber dem vara tysta tills det är deras tur.

IP 1 tar upp svårigheten det kan bli då man som utredare har föräldrar som bär på många egna problem. IP 1 menar att det är lätt att involveras i föräldrarnas egen historia och låter

de prata om sitt vilket kan göra att utredaren förlorar barnets perspektiv. Det är av stor vikt för en utredare att hela tiden påminna sig själv om att samtalet skall handla om barnet, eller hur föräldrarnas problem påverkar barnet.

Många gånger när man vill få dem till socialkontoret, då vill barnen inte komma. Man tänker då att de inte vill komma hit till den här situationen, där det är tryckt stämning och soc hus. (IP 1)

Ovanstående citat belyser hur IP 1 gör då barnet ej vill samtala med utredaren på socialtjänsten. En del av barnutredare har hembesök som standard i sina utredningar. IP 3 berättar att det är under hembesöket utredaren gör sitt barnsamtal. Då barnet oftast känner sig tryggare i sin hemmiljö. IP 2 berättar att det är av stor vikt att man kan vara flexibel för att kunna genomföra ett bra utredningssamtal med ett barn. Det måste finnas en förståelse för att det kan vara jättejobbigt för barnet att komma till socialkontoret. Det finns många vägar för att nå ett barn enligt IP 2, man kan gå och fika, ut och åka bil, göra hembesök etc. Det viktigaste är att barnet känner sig så bekväm i situationen som möjligt.

Gräsrotsbyråkratens relation med barnet måste inte alltid vara genom ett möte, att man träffas personligen. Kontakten kan tas både via telefon, mejl som brevlades. Dock finns en risk med att inte träffa barnet ansikte mot ansikte, desto mindre direkt kontakt gräsrotsbyråkrater har med barnet desto mer anonyma blir de för varandra. För att ytterligare minska distansen mellan barnet och gräsrotsbyråkrat, bör besök genomföras i barnets hemmiljö. Inte enbart kalla barnet på möten till kontoret (Johansson, 2007).

IP 2 tar upp vikten av att vara flexibel i sitt möte med barnet för att få en så god relation som möjligt.

Vi försöker alltid ha ett enskilt samtal med barnen för att det är viktigt när de varit med om våld. (IP 5)

IP 5 berättar att de alltid försöker att ha ett enskilt samtal med barn utefter barnets ålder och mognad, om barnen är små utförs observationer i hemmet, vilket även IP 1 berättar att hen gör. IP 2 säger att om barnet är för litet för att samtala med begärs konsultationsdokument ut från till exempel förskolan. Antalet samtal per utredning är

varierande men merparten av socialsekreterarna har ett till tre enskilda barnsamtal per utredning. IP 5 berättar att i hans kommun görs en kategorisering av ärenden, denna kategorisering görs av förste socialsekreteraren och innebär att ärenden kategoriseras utefter ärendets tyngd. I ett ärende som på förhand bedöms som enklare skall inte innehålla lika många samtal med barn kontra ett ärende av tyngre karaktär som skall innehålla fler samtal.

IP 6 tar upp svårigheter hen upplever med att nå vissa föräldrar, ibland är arbetsbelastningen extremt hög vilket gör att utredaren inte hinner träffa varken barn eller föräldrar i den mån de önskar.

Johansson (2007) menar att med ökad distans, färre samtal och träffar blir det svårare för barnet att bli synliggjord och få gehör för sina personliga omständigheter. Varaktigheten i klientrelationen är av vikt, detta innebär hur ofta barnet och gräsrotsbyråkrat träffas, hur långa de gemensamma mötena är. Om kontakten är tät och långvarig kommer parterna närmare varandra. För barnet innebär detta att den går från sitt ursprungsläge i början av kontakten som var att vara anonym till att få sin individualitet tillbaka. På så vis blir det lättare för barnet att berätta om sina personliga problem. I genomsnitt har socialsekreterarna 1–3 barnsamtal per utredning, med ovanstående teoretisk infallsvinkel görs bedömning att för att få en god relation med barnet, behövs flertalet tätare samtal. Detta för att barnet skall få känslan av att bli en individ i utredarens ögon inte enbart ett anonymt fall, samt att barnet ges tid till att prata om sina personliga problem. IP 6 tar upp att då arbetsbelastningen är hög hinner inte utredaren med att ha de samtal som den skulle önska. Detta kopplar vi till Johansson (2007) som menar att om arbetets belastningen kräver en snabb handläggning av ärendet, kan det resultera i att gräsrotsbyråkrater avsiktligt utvidgar avståndet i relationen för att påskynda handläggningen Johansson (2007).

För att få en bättre bild av barnets situation begärs ofta konsultationsdokument in från förskola, skola, sjukvård och så vidare. Alla de intervjuade barnutredare är eniga om att skolan kan brista i konsultationen med socialtjänsten.

Vid en utredning kan information behöva inhämtas från andra myndigheter gällande barnet samt barnets vårdnadshavare. Om socialtjänsten känner att det finns en stor oro för barnet kan dessa uppgifter inhämtas utan samtycke från föräldrarna (Guidi, 2014).

[...]framförallt från skolan. De förskönar skolgången eller förskolan för att de inte vill att det skall bli problem i relationen till föräldrarna upplever jag. (IP 1)

IP3 berättar att skolan ibland kommer in med en orosanmälan till socialtjänsten som är av det allvarligare slaget, när sedan skolan konsulteras är problemen inte alls lika stora som det lyfts fram i anmälan. IP 2 och IP 4 berättar att ibland skriver bara skolan ok på frågorna i konsultations dokumentet istället för att ge ett utförligt svar. Samt att skolan dröjer in i det sista med att skicka tillbaka konsultation dokumentet.

Vi är ju väldigt reglerade jag själv personligen kan känna att det är ofta som vi hamnar i att antingen så är alla insatser frivilliga eller så är det så himla mycket som ska till för att det blir tvångslagstiftning i det här emellan där är jättemycket utrymme. (IP 5)

Citatet visar vad IP5 anser om sitt eget handlingsutrymme då det kommer till de ärenden som är av tyngre karaktär. IP 3 anser att handlingsutrymmet är stort, hen känner sig inte begränsad i sitt arbete. Socialsekreteraren berättar att man naturligtvis måste hålla sig till lagar, ramar och BBiC men att detta gör arbetet enklare. Socialsekreterare säger att hen känner sig fri att genomföra en utredning så att allt skall bli så bra som möjligt för barn och familj.

Mitt jobb när jag jobbar med barn och unga är ju att se till att barnen har det bra och att barnen får den hjälp och det stöd de behöver om det behöver det. (IP 3)

IP 1 menar att det är viktigt att använda sitt egna sunda förnuft för att få till ett bra samarbete med barn, förälder eller skola, samt att utredaren måste använda sitt handlingsutrymme flexibelt under utredningens gång vilken hen belyser i nedanstående citat.

[...]nä men jag tänker mer praktiskt, hellre att jag gör på det här sättet så länge det gagnar utredningen än att jag skall följa en mall och att det skall vara på ett visst sätt. Till exempel att vi måste träffas i socialtjänstens lokaler, vissa har uppfattningen om att man måste träffas på kontoret att det ger en allvarlighets grej i utredningen. Jag känner att så länge det hjälper mig att få till en dialog spelar det mig ingen roll vart vi befinner oss, jag kan åka på hembesök hela tiden. (IP 1)

6.2.3 Socialsekreterares erfarenhet och handlingsutrymme i beslutsfattande

IP 6 berättar att de försöker involvera familjen i det förslag till beslut de kommer att lägga fram. IP 6 menar att då ett beslut skall fattas behövs samtycke till det tänkta beslutet om det inte är tal om LVU. Kommer utredningen avslutas utan insats måste föräldrarna få vetskap om detta också.

[...]familjen skall alltid ha en chans att yttra sig innan vi fattar ett beslut. Det skall alltid ges en chans att uttala sig inför beslutsfattaren. Så vi ska skicka, när vi har skrivit klar[...] [...]utredningen, den skall skickas till föräldrarna, detta är beslutsunderlaget, det är detta jag kommer att lägga fram till min chef eller till utskottet och du har fram till detta datumet på dig att uttala dig om du tycker att det är dåligt eller inte. (IP 1)

I ovanstående citat av IP 1 beskrivs att barn och familj inte informeras om det tänkta förslaget innan socialsekreteraren skriver förslag till beslut. Dock har de möjlighet att återkoppla till socialtjänsten om de inte är nöjda med det beslut de fått ta del av.

IP3 berättar att när hembesök görs brukar någon form av insats diskuteras med familjen om utredaren ser att det finns behov av detta. Då får även familjen en chans att yttra sig muntligt över de tankar om förslag till beslut som utredaren har.

[...]Ja inte jättestort det är min enhetschef som står för alla besluten, men samtidigt så lyssnar min enhetschef på mig och på vad jag skrivit så oftast går hon ju på det men sen jag är så pass ny anställd med så att jag pratar ju väldigt mycket med min chef om hur jag ska göra i en utredningsprocess vilka steg jag ska ta ganska styrd ut av det går på vad min chef och mina kollegor säger. (IP 4)

I citatet belyser IP 4 handlingsutrymme när det kommer till att skriva ett förslag till beslut.

Socialtjänsten har en uppsättning inre regler vilket gör att det dras en gräns inom byråkratin. Detaljstyrning - ramstyrning visar hur styrd socialtjänsten är formellt (Johansson, 2007).

IP 4 visar på att socialtjänsten är relativt strikt reglerad, som utredare är, IP 4 begränsad att ta egna beslut och går framförallt på det som chefen säger. IP 4 skyddar sig bakom

regelverket och hänvisar till vad chefen tycker, ändå är det IP 4 som skall lägga fram ett förslag till beslut grundat på de behov IP 4 bedömt i utredning.

Jag kan ju föreslå Vilket beslut som helst, tänker jag sedan är det beslutsfattaren som får ändå att skriva vad den tycker. Men jag måste ju få föreslår det som jag tycker ska vara bäst för barnet. (IP3)

IP 3 tar upp att handlingsutrymmet är stort när det kommer till att skriva förslag till beslut, utredaren skriver det förslag till beslut som är det bästa för barnet. Om chefen inte går på utredarens förslag, menar IP 3 att då får chefen själv formulera om beslutet och skriva under med sitt namn.

Johansson (2007) menar att strikt-flexibel tillämpning, handlar om möjligheterna att informellt tänja på de regler som finns. Den informella sidan av regeltillämpning, ger gräsrotsbyråkrater mer handlingsutrymme och öppnar upp för att mer individanpassa arbetet. IP 3 visar på att utredaren använder sig av en strikt flexibel tillämpning (Johansson, 2007). Bedömning görs utefter vad som är bäst för barnet.

IP 1 och IP 6 tar upp att det är mindre beslut en socialsekreterare har delegation på. De större besluten måste förankras med chefen. IP 6 säger att chefen har god insyn i alla ärenden och de kan diskutera sig fram till ett bra beslut. IP1 menar att det är av godo att alla stora beslut skall förankras med chefen, detta leder till att utredarens argument för det tänkta beslutet blir prövat, vilket IP 1 anser är bra.

Är chefen klok och resonlig kan man diskutera sig fram till ett bra beslut där jag känner att det blir ett bra professionellt beslut. (IP 1)

6.3 Enkelt ärende till följd av enklare handläggning

Socialsekreterare ser en ansökan som ett enkelt ärende. När en ansökan kommer in till socialtjänsten behöver ingen förhandsbedömning göras utan utredning inleds på en gång för att se om personen som ansöker om insats är i behov av insatsen. Socialsekreterare menar att när en person ansöker om en insats är denna ofta medveten om vilken insats den vill ha och vilka behov som ligger till grund för detta.

Gräsrotsbyråkrater måste handlägga många ärenden på kort tid, för att göra arbetet effektivt kan enbart gräsrotsbyråkraten arbeta med de problem, barnet har som socialtjänsten kan tillgodose behovet av (Lipsky, 2010) Johansson (2007) Tar upp att kontroll är ett redskap gräsrotsbyråkraten använder sig av för att utreda om barnet är berättigad att få service (insats) och vilken insats det kan vara tal om. Gräsrotsbyråkraten är kontrollerad av lagar och regler och barnets behov måste vara av den art så att behoven uppfyller de kriterier som finns i lagar och regelverk för att kunna få önskad insats (Johansson, 2007).

För socialsekreteraren blir det mer lättarbetat då det inkommer en ansökan till socialtjänsten då frågeställningen i utredningen blir tydlig. Om det är en förälder som söker stöd åt sitt barn menar socialsekreteraren att barnet oftast är så pass medveten om sin problematik då den oftast haft kontakt med till exempel, kurator innan ansökan till socialtjänsten kommer till. Vid en enkel ansökan behövs bara ett samtal, ibland sitter föräldern med under hela samtalet.

När jag har haft samtal om ansökan är det ungdomen jag pratar med, sedan kan föräldern sitta med men det är ändå ungdomen som är viktig, att stödet är riktat mot ungdomar då det är ungdomen som sitter med all information. (IP 2)

I vissa ärende kommer föräldrar till socialtjänsten och ansöker om föräldrastöd. Det kan bero på relationsproblem i familjen, bråk mellan barnen etcetera. Föräldern behöver bli stärkt i sin föräldraroll. IP 2 beskriver ett ärende där mamman ansöker om föräldrastöd. Mamman tycker att det finns relationsproblem i familjen. Vid samtal med barnen, anser de att det inte finns några problem och att barnen själva inte vill delta i någon insats. I detta fall beviljade socialsekreteraren mamman föräldrastöd utifrån de behov mamman ansåg ligga till grund för en insats. I de fall föräldern ansöker om föräldrastöd och barnet inte samtycker till insatsen, kan insatsen beviljas, då man anser att det är för barnets bästa att föräldern får stöd i sin föräldraroll så att den kan tillgodose de behov barnen har. I de fall en förälder ansöker om föräldrastöd och detta blir beviljat, skrivs uppdraget till den utförare som skall stå för stödet alltid i barnets namn. Behoven skall alltid utgå ifrån barnet, vad föräldern behöver för att kunna tillgodose sitt barns behov uppger socialsekreteraren.

Resultatet visar att en begäran om yttrande som kommer ifrån polisen anses som ett enkelt fall, då socialsekreteraren har en klar mall att gå efter. Denna mall finns i verksamhetssystemet BBIC. Vid ett yttrande har man ett möte tillsammans med barnet och föräldern där man går igenom vilka frågor polisen vill ha svar på. Om barnet vid detta möte vill prata enskilt med socialsekreteraren är det, det bästa dock har socialtjänsten i dessa fall inte någon möjlighet att tvinga barnet att tala enskilt. Vid detta mötet får familjen även frågan om de önskar stöd eller hjälp från socialtjänsten. Skulle familjen eller barnet önska detta öppnas utredning för att utreda om behov finns. Dock menar socialsekreteraren IP 3 att det aldrig hänt att någon familj vid detta möte ansett att de är i behov av något stöd från socialtjänsten.

Ett yttrande är ett ärende där specialiseringsgraden är snäv. Ärendet går på rutin då gräsrotsbyråkraten har ett antal förbestämda frågor att ställa till barnet som polisen vill ha svar på. Då specialiseringen är snäv skall denna form av utredning avklaras snabbt. Det problematiska med att specialiseringsgraden är snäv är att utredaren inte får in så mycket information. Precis som belyses av IP3 ställs enbart följdfrågan om barnet eller familjen önskar stöd och hjälp. Finns det ingen önskan, vilket inte verkar vanligt, kan gräsrotsbyråkraten inte ställa fler frågor för att få mer information (Johansson, 2007).

6.3.1 Enkelt ärende till följd av att socialsekreteraren utgår ifrån barnets perspektiv

Där har vi verkligen varit tvungna att ta ställning till vilket perspektiv vi skulle ha. Det är verkligen barnets perspektiv som har vägt mest. (IP 1)

IP 1 beskrev att ärende kan vara enkla då det är så tydligt att det är barnets perspektiv som socialsekreteraren måste gå på till etthundra procent. IP 1 berättade om ett ärende där en ungdom via sin kurator kom i kontakt med socialtjänsten, ungdomen berättade för kuratorn att den blev slagen av sin mamma och att det fanns hot om att ungdomen skulle bli förd ut ur landet av sina föräldrar. Socialtjänsten gjorde ett omedelbart omhändertagande, där de enbart gick på ungdomens historia. Vid kontakt med föräldrarna uppgav de att ungdomen ljög, att det aldrig förekommit något våld i familjen. Familjen samtyckte till att ungdomen blev familjehemsplacerad då ungdomen vägrade att flytta hem eller träffa sina föräldrar. Socialtjänsten träffade ungdomen varannan dag den första

tiden. Dock gjordes bedömningen att ungdomens historia inte var trovärdig då den ändrades från samtal till samtal. Efter en tid ville föräldrarna att ungdomen skulle flytta hem omedelbart, det fanns inte längre något samtycke från föräldrarnas sida att ungdomen skulle vara fortsatt placerad. Socialtjänsten tog då beslutet att ansöka om LVU, då ungdomen höll fast vid att den inte ville tillbaka till sin familj. I LVU utredningen tog socialtjänsten inte upp att ungdomen berättat att den varit utsatt för våld, då de ansåg att detta inte var trovärdigt. Istället ansöktes det om LVU på grunder av att det fanns stora relationsproblem i familjen. Tingsrätten tog beslut om att ungdomen skulle vara fortsatt placerad via LVU.

Det var väl egentligen att vi såg att hon har en en hemsituation som vi är oroliga för kan skada hennes utveckling. (IP 6)

I ovanstående citat beskriver IP 6 ett ärende där socialtjänsten själva gjorde en anmälan då de haft en pågående utredning på ett barn i en familj och på så vis får kännedom om att även syskon far illa. Ärendet handlade om en 15 årig ungdom som blev psykiskt misshandlad av sin mammas nya man. Socialsekreterare anser att detta var enkelt då både barn och föräldrar var väldigt samarbetsvilliga och ville ha hjälp. De insåg att det fanns problem i familjen och att flickan i fråga mår väldigt dåligt av situationen. Socialsekreterare berättar att socialtjänsten haft många samtal med familjen under utredningstiden, både enskilda och som familj. De valde att ha många samtal för att ge familjen en chans att verkligen förstå sin egen situation och hur de skulle gå tillväga för att det skulle bli bättre.

6.4 Svåra ärenden till följd av komplicerad utredning

Resultatet visar att när en utredning öppnas på grunder som rör våld och misshandel, så kan utredningen bli svår eftersom barn och föräldrar inte har samma version av vad som hänt. Det är ofta så att två historier kommer till socialsekreteraren, en version från barnet och ett annan från föräldrarna. Socialsekreterarna berättar att de har möjlighet att söka information utanför familjen, finns samtycke går information inhämta från till exempel bonusförälder. Information inhämtas för att kunna klargöra hur barnet egentligen har det samt vilka behov barnet har. Ofta begärs konsultationsdokument in från skolan, för att få lärarens åsikter om hur barnet trivs i skolan och om studerandet fungerar samt hur det speglar skolresultaten. Även sociala relationer utreds. Johansson (2007) tar upp att i

bedömningar av ärendena ligger det också en begränsning i utredningen eftersom socialsekreteraren endast ska utreda det som rör anmälan eller ansökan.

En gräsrotsbyråkrat kan inte lösa alla klientens problem utan gräsrotsbyråkratens specialisering avgör vilka problem hos klienten som är relevanta att arbeta med (Johansson, 2007). I en utredning skall man utforska hur de olika kontexterna samspelar, vilka behov som ses att barnet har och vilken kapacitet systemen och samspelet har för att kunna utvecklas vidare. Socialsekreteraren skall alltid ha barnets bästa i fokus. (Olsson, 2017).

Resultatet visar att i svåra ärenden är inte alltid den som anmäls medveten om sin problematik och vilka konsekvenser det får för barnet. I utredningen förekommer flertalet samtal med föräldrarna och med barnen oftast ett enskilt barnsamtal. Alla socialsekreterarna berättar att de strävar efter att kunna ha fler barnsamtal. Om barnet vill det kan föräldrarna sitta med vid samtalet. När barnutredare har barnsamtal är det för att lyssna på dess berättelse och ta reda på barnets behov. Det förekommer att barn inte vill prata med socialtjänsten eller ärenden när socialsekreteraren anser att det inte finns behov för enskilt samtal.

[...]sträva efter att ha ett första möte med föräldrarna och med barnen så att barnen förstår vad det är som händer nu varför vi är här [...] (IP 5).

[...]vi hade ett första möte med de äldsta barnen dom yngsta var för små[...] (IP 5)

Vi försöker alltid ha ett enskilt samtal med barnen för att det är viktigt när de varit med om våld där vi hade det här då det framkommit bevitnat eller varit med om våld där vi hade det här även, om det är småbarn så kan vi observera. (IP 5)

I citaten ovan beskriver IP 5 att det är viktigt med enskilda samtal med barnen, det framkommer senare att det är endast stora barn med en möjlighet att förstå och genomföra ett barnsamtal som det blir aktuellt, små barn observeras.

6.4.1 Svårt ärende till följd av konflikter mellan föräldrar

Enligt socialsekreterarna karakteriseras ett svårt ärende av konflikt mellan föräldrarna och det finns sällan samtycke till insatser eller något intresse av att samarbeta med

socialsekreterare. I föräldraparet är det vanligt att det är en som tar ansvar och den andra försvårar relationen mellan barnet och den andra föräldern. IP 1 beskriver ett svårt ärende där mamman och pappan har vårdnaden tillsammans.

Å då var det den här flickan som hade växelvis boende hos de här båda, så när hon var hos pappan så var han noga med att skicka henne till skolan, skicka henne till skolan komma i tid. (IP 1)

Tiden barnet bodde hos mamman såg socialsekreteraren att:

[...]hur hennes skolfrånvaro ökade och hur det blev sämre då hon var hos mamman.
(IP1)

IP 1 berättar att pappan arbetar och har ett ordnat liv med ny familj och han ser till att barnet kommer till skolan, men när barnet har umgänge med mamman händer det ofta att barnet inte kommer till skolan alls. Hög frånvaro anmäls från skolan. När barnet umgås med mamman figurerar det alkohol och kriminella finns i umgängeskretsen. Det verkar vara drogmissbruk och kriminalitet hos föräldrarna i dessa barnärenden, som leder till stor frånvaro från skolan för det berörda barnet, vilket i detta ärendet lett till orosanmälan från skola, polis och fältarbetare. Barnet får komma och gå som hen vill och det gör att ytterligare anmälningar kommer in från fältarbetare och polis. Pappan har svårt att sätta upp regler för barnet som hen följer eftersom när det blir för jobbigt för barnet rymmer det till mamman. Men det finns ärenden som tyder på en väldig brist i föräldraförmågan utan att missbruk och kriminalitet är en orsak. Socialsekreteraren placerar flickan på behandlingshem sen rymmer flickan därifrån och det leder till ett omedelbart.

Reglerna om barns rätt till skydd har förstärkts kraftigt under de senaste åren, dels med nya regler om omedelbara skyddsbedömningar vid orosanmälningar, dels med krav på särskild kompetens hos socialsekreterare som arbetar med barn och unga på socialförvaltning (Staaf & Elsrud, 2016).

När mamman och flickan helt plötsligt närvarar vid ett möte hos barnutredare så omhändertas flickan och placeras på ett slutet akut SiS hem. Under tiden flickan vistas där fortsätter socialsekreterare att samtala med båda föräldrarna.

En gräsrotsbyråkrat har handläggningstid per ärende och regler för hur länge de ska utredas. Tid per ärende, ett ärende får inte ta hur lång tid som helst för en gräsrotsbyråkrat, detta är en viktig drivkraft i specialiseringen av byråkratin (Johansson, 2007).

Efter fyra veckor, som är den tidsram som ges för utredning av och om det ska bli ett LVU, tar barnutredare beslut om LVU gentemot mamman och sätter flickan att bo hos sin pappa.

[...]fortsätter prata med pappan och fortsätter prata med mamman, det blir mer och mer tydligt att mamman hade ett fullt pågående missbruk och det blev mer tydligt att pappan hade mycket var mycket kompetent var en mycket engagerad pappa. (IP 1)

Här gör socialsekreterare en bedömning av behovet som alltid ska utgå ifrån barnet, vad det är föräldrarna behöver för att kunna tillgodose barnets behov.

Och vad sa flickan i allt detta? Hon var emot det, hon ville inte, hon gillade sin pappa men hon ville också bo hos mamman. Hon ville inte bara bo hos pappan, hon ville ha möjlighet att bo hos mamman också. (IP 1)

Men tillslut var flickan liksom så lättade, för hon tyckte det var så hemskt att vara på sis. Så hon tyckte att det var ok att vara hos pappan. Men där gick vi ju emot hennes önskan. Och det var ganska traumatisk upplevelse för henne att bli hämtad av polisen också. (IP 1)

I citaten ovan beskriver IP 1 att de inte går efter barnets perspektiv utan väljer att gå efter barnets bästa och placera henne hos pappan.

Socialsekreterarna arbetar utifrån olika intressen det finns ett allmänintresse och ett för organisationen att se till klientens rättigheter och berättigade till insatser (Johansson, 2007).

En brist i föräldraförmågan tas upp av IP 2 i ett ärende och där tar mamman barnet och flyttar utomlands och inte förrän de kommer tillbaka kan pappan ansöka och få vårdnaden om barnet. Det sägs det väldigt lite om i vad mamman brister på grund av att hon inte är vårdnadshavare har vi väldigt lite insyn i detta. Pappan ansöker om egen vårdnad och får

det, han är positiv till att få föräldrastöd så länge mamman inte är informerad om det och barnet får hjälp genom familjebehandling. Konflikten mellan föräldrar kan bero på många saker men i huvudsak så kan man inte komma överens om uppdelningen av umgänget med barnen.

En del barn blir offer i sina föräldrars skilsmässa, då det uppstår en lojalitetskonflikt. Inget barn skall behöva ta parti för någon av sina föräldrar (Piper, 2000).

I ärendet går det så bra med föräldrastöd och familjebehandling att barnet kan få flytta hem till sin mamma på prov och detta helt och hållet efter överenskommelse mellan föräldrarna utan inblandning av socialsekreterare.

Nej det komplicerade, de mest komplicerade utredningarna jag mött är när det är konflikten mellan föräldrarna. För att jaha barnets perspektiv glöms bort.

(IP 2)

I citatet ovan beskriver IP 2 hur lätt det är att bli indragen i föräldrarnas konflikter. Om socialsekreterare låter sig bli involverade i föräldrarnas konflikter så blir det en brist i utredningen när det gäller att lyfta fram barnet i barnutredningen.

[...]sen framkom det stora brister i mammas förmåga att ta hand om den här flickan[...]

(IP 2)

IP 2 vill se om flickans behov är tillgodosedda av föräldrarna genom att titta på föräldraförmågan. IP 2 förklarar att barnets behov är det som utredningen ska utgå ifrån.

I bedömningen som socialsekreterare gjorde efter enskilt samtal med flickan, var att hon hade det bra hos pappan och att hon blivit väldigt påverkad av mamman att tro att det var dåligt för henne att bo hos pappan. Socialsekreteraren gjorde bedömningen att det inte fanns grund för ett LVU.

Den här utredningen utmynnade i stöd till flickan hon hade familjebehandlare som Hon träffade och sen också föräldrastöd. Till pappan och hans nya fru. (IP2)

6.4.2 Svårt ärende till följd av ovilja att samarbete med socialsekreterare

Föräldraförmågan brister i flera fall men ingen förälder vill riktigt erkänna att de har problem med att uppfostra sina barn än mindre att de misstänks utsätta sina barn för våld uppger socialsekreterarna. Resultatet visar att insikten hos föräldrarna verkar vara bristfällig eftersom de inte tar hänsyn till barnet i konflikten dem emellan. Orosanmälan kommer in från skolan och då vill föräldrarna skuldbelägga skolan och de vill inte vara aktuella i ett ärende där de anklagas för att ha slagit sina barn. I några ärenden där föräldrar misstänks för att ha utsatt sitt barn eller inte kunnat tillgodose deras grundläggande behov, känner sig föräldrarna kränkta och tänker inte på barnets bästa alls säger socialsekreterarna.

[...]väldigt mycket fokus i de här utredningarna på att behålla en god relation mellan föräldrarna och skolan. (IP 6)

I ärendet är det mycket fokus på relationer mellan föräldrar och skola.

Socialsekreterarna säger att i svåra ärende är föräldrarna så inne i sin egen konflikt att de glömmer hur barnet känner i allt detta. De beskriver hur barnet far illa av att vara slagträ mellan föräldrarna.

IP 6 beskriver varför ärendet är svårt;

[...]svårt för det gäller att få med sig föräldrarna i utredningen och att få dem att fokusera på rätt saker inte bara fokusera på hur dålig Skolan är utan att fokusera på barnet. (IP 6)

Resultatet visar att i de svåra ärendena framkommer det mycket om föräldrarna och väldigt lite om barnens hälsa och mående, kanske något lite mer om äldre barns handlande. Socialsekreterarna strävar efter att omhänderta så få barn som möjligt och vill att barnen ska bo och leva ihop med sina föräldrar. Om barn omhändertas på grund av att deras föräldrar missbrukar eller och att barnen tvingas leva i misär, så är en placering den enda utvägen som finns, då andra insatser oftast är testade och övervägda.

7 Sammanfattning och diskussion

Vi kommer här att presentera en sammanfattning av vårt resultat och föra en diskussion, genom detta svara på våra frågeställningar. Vårt syfte med uppsatsen var att vi skulle få förståelse för hur socialsekreteraren, utifrån sin diskretionära makt hanterar och lyfter fram barnets perspektiv i utredningsprocessen.

7.1 Hur socialsekreteraren använder sig av sin diskretionära makt genom utredningsprocessen

Gräsrotsbyråkrater kan i vissa fall göra undantag från regelverket och inom de fastlagda ramarna agera efter eget omdöme, detta är Lipskys (2010) definition på diskretionär makt. Vi har i vårt resultat och analys kunnat följa socialsekreterare under hela utredningsprocessen, samt kunna definiera vad socialsekreterare anser är enkla respektive svåra ärende. När socialsekreterarna lägger fram beslut om att inleda utredning eller ej, påvisar vårt resultat det som Staaf & Elsrud, (2016) i vår tidigare forskning tar upp, att socialsekreterare har stor diskretionär makt. Vi ser att socialsekreterare resonerar olika, en del öppnar enbart utredning då barnet eller familjen vill ha stöd eller när oron är hög, så det finns grund för LVU, vissa socialsekreterare öppnar utredning vid allmän oro. Lipsky (2010) menar att gräsrotsbyråkrater kan lägga mer tid på en klient som uppfattas ha mer hjälpbehov och mindre på andra klienter som gräsrotsbyråkraten själv inte anser ha hjälpbehov. Detta tolkar vi som att socialsekreteraren använder diskretionär makt och kommer att hjälpa de barn socialsekreteraren själv anser har behovet, detta syftar på de ärenden som finns i gråzonen. Vårt resultat visar att barn inte alltid får komma till tals

enskilt innan beslut om att öppna utredning eller inte tas. Detta kan leda till att socialsekreterare osynliggör barnets perspektiv, när förslaget läggs fram.

Socialsekreterare har samma ramar då de utför sin utredning, dock visar vårt resultat att tillvägagångssättet varierar mellan socialsekreterarna. Specialiseringsgrad som Johansson (2007) beskriver, kan vi se är snäv i vissa av de enkla ärenden. Handläggningen går snabbt dock blir kontakten med barnet lidande och ett osynliggörande av barnets perspektiv kan ske. Är specialiseringsgraden vidare tas fler kontakter med barnet och barnets perspektiv får mer tyngd, detta går att utläsa i vårt resultat i beskrivningen av både enkla som komplicerade ärenden. Johansson (2007) tar upp varaktighetens vikt i relation mellan barn och socialsekreterare. Resultatet visar att de utredningar där socialsekreteraren haft fler samtal med barnet, där kommer barnets perspektiv tydligare fram och leder till ett synliggörande. Socialsekreterarna tar även upp att de haft utredningar där enskilda samtal med barn inte förekommit, vilket då leder till ett osynliggörande. Johansson (2007) tar upp att gräsrotsbyråkraten kan ha en hög arbetsbelastning vilket kan leda till att fördjupade klientkontakter inte tas. Vilket vårt resultat även visar, socialsekreterare uttrycker att de önskar och försöker ha mer barnsamtal dock finns inte alltid tiden till det. Om arbetsbelastningen är hög, finns risken att de mindre barnen som inte kan prata för sig själva blir osynliggjorda. Observationer brukar genomföras av vissa socialsekreterare, medan andra enbart tar in konsultationsdokument från förskolan. Vårt resultat visar att konsultationsdokumenten ofta brister, då sanningen förskönas, vilket leder till ett osynliggörande av barnets perspektiv.

Barnets perspektiv kommer till uttryck på olika sätt genom utredningsprocessen, dels genom att socialsekreterarna håller fokus på att det är barnet som skall vara i centrum av utredningen. I skrivandet av utredningen sätts barnets namn i fokus. Resultatet visar att de socialsekreterare med mer erfarenhet, har lättare att hålla barnet i fokus, medan de med mindre erfarenhet lättare dras med in i föräldrarnas konflikt och barnets perspektiv försvinner.

Handlingsutrymmet socialsekreterarna brukar i utredningsprocessen ser olika ut, de med mer erfarenhet, var inte så låsta vid regler och rutiner utan hade ett flexibelt arbetssätt. Fanns det behov av täta barnsamtal, hembesök, observationer så genomfördes detta, alltid med barnets bästa i fokus, tolkar vi som ett synliggörande.

Vårt resultat visar att socialsekreterarna gör olika när de lägger fram förslag till beslut. En del diskuterar insatsen med barnet och familjen, andra via brev. Ingen hade enskilda samtal med barnet om insatsen, innan förslaget till beslut lagts fram. Detta blir ett osynliggörande av barnets perspektiv, då barnet inte fått framföra sina åsikter om insatsen. Johansson (2007) visar att det finns många kommunikationsvägar mellan gräsrotsbyråkrat och klient, används brevformen ökar gräsrotsbyråkraten avståndet till sin klient. Brevledes kommunikation blir enkelriktad och gräsrotsbyråkraten kan inte avläsa klientens reaktion när den läser brevet. Lipsky (2010) menar på att gräsrotsbyråkraten kan förneka sitt handlingsutrymme och enbart hänvisa till gällande lag. Vi kunde se att vissa av socialsekreterarna med mindre erfarenhet vilade sig på chefer och andra kolleger inför att beslutsförslaget skulle läggas fram. Detta ser vi som ett osynliggörande av barnets perspektiv, eftersom utredande socialsekreteraren har störst kunnande om barnets situation. De erfarna socialsekreterarna la fram ett förslag till beslut helt grundat på barnets bästa efter den behovsbedömning som gjorts. Vilket vi tolkar som ett synliggörande.

Sammanfattningsvis gör vi tolkningen att i många fall handlar det om hur socialsekreteraren använder sin diskretionära makt, om barnets perspektiv skall bli synliggjort eller osynliggjort. Sedan spelar arbetsbelastning, erfarenhet och kulturen på arbetsplatsen sin roll.

7.2 Reflektioner kring arbetet

De vi intervjuade har många gånger inget klart och tydligt svar på hur det förhåller sig med barns perspektiv i den utsträckningen vi kunde önska. Ord som används ofta är strävan och vi försöker att och de svarar väldigt svävade när frågorna berör arbetsrutiner kring barns perspektiv. Dock märker vi att det finns en strävan om att alltid sätta barnet i fokus, men på grund av föräldrars konflikter, arbetsbelastning och så vidare, så hinner socialsekreterare inte med i den utsträckning många önskar.

7.3 Metoddiskussion

Thomassen (2017) beskriver att hermeneutiken utgår från att tolka andras uppfattning av verkligheten. Genom tolkning av människans inre upplevelser kan vi skapa förståelse för livsyttringar och få ny kunskap (Thomassen, 2017). Vi valde hermeneutiken som

vetenskapsteoretisk ansats eftersom den beskriver och tolkar meningsfulla fenomen. Vi ville tolka våra respondenters berättelser.

Fenomen eller text kan tolkas olika från person till person beroende av vilka bakomliggande erfarenheter och kunskaper det finns (Gilje & Grimen 2014). Risken med detta är att någon annan tolkar vårt material på ett annorlunda sätt. Därför analyserade vi vårt material separat, för att vi inte skulle påverkas av varandra. Med detta tillvägagångssätt ökade möjligheterna att andra skulle tolka materialet på det viset vi gjort. Syftet med studien var att vi ville få förståelse för hur socialsekreteraren, utifrån sin diskretionära makt hanterar och lyfter fram barnets perspektiv i utredningsprocessen. Enligt Denscombe (2009) är det lämpligt att använda intervjuer för att få kunskap om individers erfarenheter, åsikter och uppfattningar, när det gäller mer subtila och komplexa fenomen (Denscombe, 2009). Det uppnåddes med hjälp av intervjuer med socialsekreterare om deras handläggningsprocess i barnutredningar. Genom intervjumaterialet kunde vi förstå intervjupersonernas erfarenheter kopplat till diskretionär makt och barns perspektiv. Vid analysen av handlingsutrymmet framkommer det hur det påverkar klienterna.

7.4 Förslag till vidare forskning

Vi har sett att det finns barn som inte får ta del av någon insats och blir osynliggjorda på grund av att socialtjänsten och andra myndigheter inte samarbetar. Vi har kunnat se i vårt resultat att skola och socialtjänsten gärna skjuter arbetsuppgifter mellan sig som rör barnärenden. Detta är ett aktuellt område att forska på om det fortfarande är en åsikt myndigheter emellan att vissa arbetsuppgifter ligger mer på en myndighet än en annan. Sedan vore det högaktuellt att vända sig mot andra myndigheter, till exempel migrationsverket, för att undersöka om och hur de använder sin diskretionära makt.

Referenser

- Ahrne & Svensson, 2015. *Handbok i kvalitativa metoder*. red. Stockholm: Liber AB.
- Alvehus, J., 2013. *Skriva uppsats med kvalitativ metod*. 2 red. Stockholm: Liber AB.
- Berggren, U. J., 2011. Framväxt av ett nytt yrke och dess påverkan på professionellas handlingsutrymme. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, Issue 4, pp. 109–120.
- Denscombe, 2009. *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur.
Journal of Social Work, Volym Vol. 15(5), p. 537–557.
- Cederborg, y. & Karlsson, a.-c., 2001. Omhändertagande med barnets perspektiv. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr 3, pp. 163–179.
- Forkby, T., Höjer, S. & Liljegren, A., 2015. Questions of control in child protection decision making: Laypersons' monitoring and governance in child protection committees in Sweden.
- Forsell, C. & Dahlberg, A., 2008. *BBIC i praktiken att knäcka koden*. Enskede: TPB.
- Guidi, P., 2014. Social Work Assessment of a Family with an Abused Child: Compulsory Intervention in Italian and Swedish Public Social Services. *Revista de Asistență Socială, anul XIII*, pp. 45–56.
- Gustafsson, B., Hermerén, G. & Petterson., B., 2011. *Vetenskapsrådet - god forskningssed*, u.o.: u.n.
- IVO, I. f. v. o. o., 2017. *Förhandsbedömningar av barn och unga - skydd i tid*, www.ivo.se: Inspektion för vård och omsorg (IVO).
- Johansson, R., 2007. *Vid byråkratins gräns*, Halmstad: Arkiv förlag.
- Lipsky, M., 2010. *Street-level bureaucracy : dilemmas of the individual in public services*. New York : Russell Sage Foundation.
- Löfgren, E., 2009. *Jag har äntligen en framtid*. [Online]
Available at: <https://www.svd.se/jag-har-antligen-en-framtid>
- [Använd 08 01 2019].
- Olsson, A.-M. E., 2017. Barns deltagande och medskapande i sociala utredningar om barns och familjers behov och resurser: "barnvårdsutredningar" och Barnahus. i: B. N. & E.
- Payne, M., 2015. *Modern teoribildning i socialt arbete*. 3:2 red. Stockholm: Natur & Kultur.
- Piper, C., 2000. Assumptions about children's best interests. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 3(22), pp. 261–276.

Rasmusson, B., 2006. *Barnperspektiv i den sociala barnvården - Forsknings- och utvecklingsarbete inom ramen för projekt kunskapsbaserad socialtjänst*, u.o.: u.n.

Regeringen, 2018. *regeringen.se*. [Online]

Available at: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/barnkonventionens-vag-mot-svensk-lag/>

[Använd 28 10 2018].

Silverman, D., 2016. *Qualitative research*. 4:1 red. London: Sage.

Skillmark, M., 2018. *Uppdrag standardisering: införande och användning av manualbaserade utrednings- och bedömningsverktyg i socialtjänsten*, Linnéuniversitetet, Växjö: Institutionen för socialt arbete.

Socialstyrelsen, 2012. *Anmälningar till socialtjänsten om barn och unga - en undersökning om omfattning och regionala skillnader*, u.o.: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen, 2015. *Grundbok i BBiC*. Falun: Edita Bobergs.

Socialstyrelsen, 2018. *Att samtala med barn*, u.o.: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen, 2018. *Individ- och familjeomsorgslägesrapport 2018*, u.o.: socialstyrelsen.

StAAF, A. & Elsrud, T., 2016. Socialtjänstens kontakter med barn i papperslöshet: om barns rätt till trygghet och skydd. *Nordisk Juridisk Tidskrift, 2016, Vol.39(3/154)*, pp. 31–47.

Svensson, K. E. J. L. L., 2016. *Handlingsutrymme utmaningar i socialt arbete*. 5:1 red. Stockholm: Natur & Kultur.

Söderbäck, M., 2010. *Barns och ungas rätt i vården*, Västra Aros: Stiftelsen Allmänna Barnhus.

Söderqvist, Å., Bülow, P. H. & Sjöblom, Y., 2016. Att bygga en tillfällig allians – metodologiska frågor vid intervjuer med ensamkommande barn och unga. *Socialvetenskaplig tidskrift*, Nr 3.

Wörlén, M., 2010. Att prioritera i socialtjänsten - om kommunalt handlingsutrymme och beslutsfattande. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, pp. 28–45.

Östberg, F., 2010. *Bedömningar och beslut Från anmälan till insats i den sociala barnvården*, Stockholm: Stockholms universitet.

Bilagor

Bilaga 1 Informationsbrev

En studie om barnets perspektiv inom socialtjänsten

Till dig som är socialsekreterare inom socialtjänstens verksamhet med barn och unga. Information och förfrågan om deltagande i intervjustudie.

År 2020 kommer barnkonventionen bli svensk lag, barnkonventionen framhåller barns rättigheter att få höras i alla frågor som rör barnet. Dock visar rapporter från socialstyrelsen att det finns brister i barns delaktighet samt att de inte får tillgång till den information de har rätt till i sin kontakt med socialtjänsten. Vi vill därför genomföra en intervjustudie med förhoppningen att resultatet i studien ska leda till ökad kunskap om hur socialsekreterare ser på barnets perspektiv.

Syftet med vår studie är att undersöka hur barnets perspektiv används inom socialtjänstens utredningsprocess, samt vilken betydelse handlingsutrymmet har för den enskilde socialsekreteraren.

Vi kommer att vända oss till socialsekreterare som arbetar med barn och unga inom socialtjänsten. Vi kommer att genomföra en intervjustudie med sex till åtta informanter. Medverkan i studien är helt frivillig och du kan när som helst avbryta din medverkan. Vi kommer att genomföra intervjun på din arbetsplats alternativt en annan avskild plats du väljer. Intervjun beräknas ta cirka 60 min. Materialet från intervjun kommer att hanteras och behandlas konfidentiellt. Materialet kommer att förvaras så att ingen obehörig kommer att kunna ta del av det. Inga enskilda socialsekreterare eller socialtjänster kommer att kunna identifieras i studien. Vårt färdiga examensarbete kommer att finnas tillgänglig via Linnéuniversitetets hemsida. Skulle du önska skickar vi ett exemplar till dig när det är färdigställt.

Vi som skall genomföra studien heter Sarah de Farfalla och Ulrika Karlsson, vi studerar vid Linneuniversitetet i Växjö och läser till socionomer. I vår utbildning ingår det att skriva en kandidatuppsats, vilket är anledningen till denna intervjustudie. Har du några frågor är du välkommen att höra av dig.

Växjö den 2018-11-19

Studerande:

Sarah de Farfalla

0736878352

sb222xr@student.lnu.se

Ulrika Karlsson

0708115372

uk222cd@student.lnu.se

Handledare:

Peter Hultgren

peter.hultgren@lnu.se

Bilaga 2 – frågeguide

Teman

Erfarenhet, utbildning

Vad har du för bakomliggande utbildning och erfarenheter?

Beskrivning av enkla samt svåra fall

Utredningsprocessen

Vad är det för rekvisit som måste finnas i den information ni får från anmälan för att den ska leda till en utredning?

Hur sätter du barnet i fokus i utredningen?

(följande är följdfrågor...

Hur många samtal har du i snitt per barn och utredning?

Hur går du tillväga då barnet ej vill prata med socialtjänsten?

Hur går du tillväga då föräldrarna ej samtycker till att du pratar enskilt med barnen?)

Vilka vägar måste man gå för att finna lösningar ifall klienten behöver insatsen men behovet inte är tydlig?

Känner ni att ert handlingsutrymme är tillräckligt stort för att kunna hjälpa till i komplicerade fall?

Vad finns det för risker med tillvägagångssättet i utredningen som gör att man kan missa relevant information?

Kan ni uppleva att de myndigheter ni inhämta konsultationsdokument ifrån utelämnar viktig information?

Barnets perspektiv

Hur stor vikt läggs vid vad barnet säger och tycker?

Vad är att ha ett barnperspektiv för dig?

Beslutsfattande

Involveras familjen samt barnen i beslutet innan det fattas?

Hur stort är ditt handlingsutrymme när det kommer till beslutsfattande?